

**DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU
“KOMUNALNE USLUGE” - PODGORICA**

(Handwritten signature)

**DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU
“KOMUNALNE USLUGE” Podgorica**

Broj 1838

Podgorica, 26. 03. 2021. god.

**IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA
„KOMUNALNE USLUGE“ DOO PODGORICA
za 2020. godinu**

Podgorica, mart 2021. godine

Sadržaj:

1. KRATAK OPIS POSLOVNIH AKTIVNOSTI I ORGANIZACIONE STRUKTURE.....	3
1.1. Istorijat razvoja “Komunalne usluge” d.o.o. Podgorica	3
1.2. Djelatnost Društva	4
1.3 Ostvarivanje javne funkcije	4
1.4. Misoja i vizija Društva.....	6
1.5. Pravni status i organizaciona struktura Društva	7
2. ANALIZA FINANSIJSKOG POLOŽAJA I REZULTATA POSLOVANJA	11
2.1. Analiza finansijskog izvještaja Bilansa stanja za period 2017-2020. godine	11
2.2. Analiza finansijskog izvještaja Bilansa uspjeha za period 2017-2020. godine	15
2.3. Racio pokazatelji	17
2.3.1. Pokazatelji likvidnosti	18
2.3.2. Pokazatelji zaduženosti	20
2.3.3. Pokazatelji ekonomičnosti	21
2.3.4. Pokazatelji profitabilnosti	22
3. NAPLATA POTRAŽIVANJA	25
4. MJERE ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE	26
5. DRUŠTVENO – KORPORATIVNA ODGOVORNOST	26
6. PLANIRANI BUDUĆI RAZVOJ	27
7. ANALIZA BONITETA Z-SCORE MODEL	33
8. PODACI O AKTIVNOSTIMA ISTRAŽIVANJA I RAZVOJA	35
9. INFORMACIJE O OTKUPU SOPSTVENIH AKCIJA, ODNOSNO UDJELA	36
10. CILJEVI I METODE ZA UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM	36
11. INFORMACIJE O IZLOŽENOSTI RIZICIMA LIKVIDNOSTI I RIZICIMA NOVČANOG TOKA	37
12. CILJEVI I POLITIKE U UPRAVLJANJU FINANSIJSKIM RIZICIMA, RIZICIMA I NEIZVJESNOSTIMA POSLOVANJA	38

„Komunalne usluge“ d.o.o. Podgorica je kao srednje pravno lice u obavezi da sastavi Izvještaj menadžmenta, shodno čl. 10 i 11 Zakona o računovodstvu (Sl.list Crne Gore, br. 052/16 od 09.08.2016. godine)

1. KRATAK OPIS POSLOVNIH AKTIVNOSTI I ORGANIZACIONE STRUKTURE

1.1. Istorijat razvoja „Komunalne usluge“ d.o.o Podgorica

„Komunalne usluge“ d.o.o. Podgorica je unazad kroz istoriju razvoja pretrpjelo veliki broj statusnih promjena i reorganizacija. Reorganizacijom i transformacijom Radne organizacije za komunalne stambene poslove stvorena su tri javna preduzeća:

- Javno komunalno preduzeće
- Javno preduzeće vodovod i kanalizacija
- Javno stambeno preduzeće

Odlukom SO Podgorica br. 01-030/03-14270 od 06.11.2003. godine, došlo je do podjele „Javnog komunalnog preduzeća“ - Podgorica, na četiri javna preduzeća, i to:

- JP „Čistoća“ Podgorica,
- JP „Zelenilo“ Podgorica,
- JP „Pogrebne usluge“ Podgorica i
- JP „Komunalne usluge“ Podgorica.

Navedena javna preduzeća su stekla svojstvo pravnog lica dana 01.06.2004. godine, a podjela obaveza i potraživanja između ovih preduzeća utvrđena je posebnim aktima.

Nadalje, Odlukom Skupštine Glavnog grada Podgorica, br. 01-030/06-9974 od 27.12.2006. godine, došlo je do promjene djelatnosti JP „Komunalne usluge“ Podgorica i osnivanja četiri jednočlana društva sa ograničenom odgovornošću, i to:

- DOO "Tržnice i pijace" Podgorica,
- DOO "Putevi" Podgorica,
- DOO "Deponija" Podgorica i
- DOO "Parking servis" Podgorica.

Navedena društva su stekla svojstvo pravnog lica 01.04.2007. godine, te obaveze i potraživanja iz poslovanja koje se odnosi na JP „Komunalne usluge“ Podgorica, ostaje u JP „Komunalne usluge“ Podgorica.

Usled zakonske obaveze reorganizacije javnih preduzeća (Zakon o unapređenju poslovnog ambijenta, „Sl.list CG“, br.40/10, izvršena je preregistracija Javnog preduzeća „Komunalne usluge“ Podgorica u Društvo sa ograničenom odgovornošću „Komunalne usluge“ – Podgorica.

„Komunalne usluge“ d.o.o. Podgorica se preregistrovalo u Centralnom registru privrednih subjekata Crne Gore dana 20. avgusta 2013. godine.

1.2. Djelatnost Društva

Društvu sa ograničenom odgovornošću „Komunalne usluge“ Podgorica Osnivač je povjerio obavljanje komunalnih djelatnosti (osnovne) koje imaju karakter djelatnosti od javnog interesa, i to:

- Postavljanje električnih instalacija (šifra 43.21):
 - održavanje javne rasvjete i
 - održavanje svjetlosne signalizacije.

Pored navedenih djelatnosti Društvo obavlja i djelatnosti koje nemaju karakter djelatnosti od javnog interesa, i to:

27.33	Proizvodnja opreme za povezivanje žica i kablova
27.40	Proizvodnja opreme za osvjetljenje
27.11	Proizvodnja elektromotora, generatora i transformatora
27.12	Proizvodnja opreme za distribuciju električne energije i opreme za upravljanje električnom energijom
27.52	Proizvodnja neelektričnih aparata za domaćinstvo
27.90	Proizvodnja ostale električne opreme
35.14	Trgovina električnom energijom
42.22	Izgradnja električnih i telekomunikacionih vodova
43.29	Ostali instalacioni radovi u građevinstvu
46.50	Trgovina na veliko informaciono-komunikacionom opremom
52.21	Uslužne djelatnosti u kopnenom saobraćaju
52.24	Manipulacija teretom
61.10	Kablovske telekomunikacije
61.90	Ostale telekomunikacione djelatnosti
62.01	Kompjutersko programiranje
62.02	Konsultantske djelatnosti u oblasti informacione tehnologije
62.09	Ostale usluge informacione tehnologije
63.12	Uslužne internet stranice (web portal)
71.12	Inžinjerske djelatnosti i tehničko savjetovanje
71.20	Tehničko ispitivanje i analize
73.11	Djelatnost reklamnih agencija
77.11	Iznajmljivanje i lizing automobila i lakih motornih vozila

1.3. Ostvarivanje javne funkcije

➤ Tekuće održavanje objekata javne rasvjete i svjetlosne signalizacije

Društvu sa ograničenom odgovornošću „Komunalne usluge“, Osnivač je povjerio na održavanje komunalnu infrastrukturu - postojeće objekte javne rasvjete i svjetlosne signalizacije. Isto se odnosi na održavanje objekata funkcionalne, urbane i ambijentalne javne rasvjete kao što su ulična rasjeta, rasjeta na sportskim poligonima i dječijim igralištima, mostovima i spomenicima, dekorativna rasjeta, novogodišnja rasjeta i sl. Održavanje objekata svjetlosne signalizacije odnosi se na semaforizovane raskrsnice, zvučne signalizatore, informacione displeje i sl. Nadalje, Društvo je uključeno kao tehnička podrška i ispomoć skoro svim subjektima čiji je osnivač Glavni grad Podgorica.

Održavanje postojeće javne rasvjete obuhvata 23.354 stubnih mjesta i 32.740 rasvjetnih mjesta (od kojih održavanje 11.050 je obaveza izvođača radova shodno ugovoru br:854 od 20.02.2019. godine, a koji se odnosi na rekonstrukciju javne rasvjete – faza I i podrazumijeva servisiranje 10 godina). Ukupna dužina podzemnih i nadzemnih el. vodova iznosi oko 760.000 m. Napominjemo da na objektima javne rasvjete gdje je izvršena rekonstrukcija javne rasvjete - faza I, ovo Društvo je i dalje u obavezi da, održava sve ostale elemente objekta javne rasvjete, a to podrazumijeva održavanje napojnih kablova, stubova, ormara i dr.

Tekuće održavanje javne rasvjete se ogleda kroz sljedeće:

- obilaženje objekata javne rasvjete, registrovanje kvarova kao i njihovo otklanjanje za sve trafo reone (dnevno, nedeljno, periodično);
- obilaženje objekata javne rasvjete, registrovanje kvarova i njihovo otklanjanje po osnovu prijave građana, nadležnih organa (Komunalne policije i sl.) i „sistema 48“;
- obilaženje mjesta nezgode (vandali, saobraćajni udes, vremenske neprilike i sl.) i otklanjanje konstatovanih nedostataka po prijavi MUP-a Crne Gore i sl.;
- montiranje i demontiranje novogodišnjih ukrasa i zastavica sa državnim simbolima na javnim gradskim prostorima (državni praznici);
- pomoći ostalim preduzećima i službama čiji je osnivač Glavni grad prilikom redovnog i havarijskog održavanja elektrinstalacija kao i prilikom organizacije raznih manifestacija;
- kontrola i održavanje svih mjernih mjesta u skladu sa mjesечnom analizom utroška električne energije na istim;
- kontrola i održavanje postojećih metalnih stubova javne rasvjete.

Održavanje postojeće svjetlosne signalizacije podrazumijeva održavanje 47 semaforizovanih raskrsnica, 12 signalizatora za slijepa i slabovidna lica, LED informacioni displej. Nadalje tekuće održavanje podrazumijeva i održavanje postojećeg sistema video nadzora, komunikacionih resursa (aktivne i pasivne optičke opreme) za potrebe povezivanja semaforskih uređaja i video kamera, hardverske opreme u nadzornom centru, kao i softverskih aplikacija za potrebe monitoringa sistema svjetlosne signalizacije i video nadzora.

Tekuće održavanje svjetlosne signalizacije i kablovske kanalizacije se ogleda kroz sljedeće:

- obilaženje objekata svjetlosne signalizacije, registrovanje kvarova kao i njihovo otklanjanje na teritoriji Glavnog grada i opštine u okviru Glavnog grada Golubovci (svakodnevno);
- obilaženje objekata svjetlosne signalizacije, registrovanje kvarova i njihovo otklanjanje po osnovu prijave građana, nadležnih organa (Komunalne policije i sl.) i „sistema 48“;
- obilaženje mjesta nezgode (vandali, saobraćajni udes, vremenske neprilike i sl.) i otklanjanje konstatovanih nedostataka po prijavi MUP-a Crne Gore i sl.;
- obilaženje i otklanjanje nedostataka na kablovskoj kanalizaciji, kao što je zamjena poklopaca na kablovskim okнима, saniranje oštećene kanalizacije i sl.

➤ **Investiciono održavanje objekata javne rasvjete i svjetlosne signalizacije**

U koordinaciji sa Glavnim gradom i resornim sekretarijatima, Komunalne usluge d.o.o. u kontinuitetu preduzimaju aktivnosti na modernizaciji komunalne infrastrukture koja je ovom Društvu povjerena na održavanje, te na taj način se doprinosi poboljšanju uslova života u Glavnom gradu. Naime, nakon sprovedenih procedura i dobijanja saglasnosti od strane Sekretarijata za komunalno poslove i Sekretarijata za saobraćaj ovo Društvo pristupa realizaciji aktivnosti u skladu sa planovima i programom razvoja Glavnog grada a u skladu sa opredijeljenim sredstvima za ovu namjenu.

U okviru modernizacije javne rasvjete a što podrazumijeva nabavku i ugradnju LED svjetiljki za zamjenu za postojeće, energetski manje efikasne natrijumske svjetiljke, u 2020. godini na gradskom području realizovano je nekoliko važnih projekata rekonstrukcija javne rasvjete na saobraćajnicama u Glavnom gradu, od koji izdvajamo Bulevar Radoja Dakića, Ulice Ilike Plamenača i 27. marta, Ulica Bracana Bracanovića, Bulevar Stanka Dragojevića, Bulevar V proleterske i dr. Napominjemo da ovakve investicije imaju pozitivan efekat sa više aspekata, od kojih prvo treba navesti uštedu u potrošnji električne energije, jer nove LED svjetiljke troše značajno manje električne energije nego postojeća rasvjetna tijela što kao posljedicu ima umanjenje izdvajanja iz budžeta Glavnog grada po ovom osnovu. Kao drugi bitan aspekt treba navesti trajnost koja je bitna sa aspekta smanjenja troškova održavanja, jer duži radni vijek rasvjetnih tijela smanjuje obim intervencija naših službi. Ovakvim svjetiljkama se postižu i bolje fotometrijske veličine i komfor svih učesnika u saobraćaju kao i smanjenje emisije štetnih gasova.

Takođe, Komunalne usluge su u 2020. godini radili i na modernizaciji ambijentalne i dekorativne rasvjete na teritoriji Glavnog grada. U tom smislu, u saradnji sa drugim gradskim društvima učestvovali smo u uređenjivanju većeg broja parkovskih površina, dječijih igrališta i sportskih poligona na teritoriji Glavnog grada i Opštine u okviru Glavnog grada Golubovci sa ciljem stvaranja boljih uslova za igru, odmor i bavljenje sportom.

U toku 2020. godine započete su i aktivnosti na modernizaciji objekata svjetlosne signalizacije – semafora na teritoriji Glavnog grada. Sa modernizacijom smo započeli na dvije raskrsnice na Bulevaru Svetog Petra Cetinskog gdje su zamijenjeni postojeći stari pješački i konzolnih stubovi sa novim portalnim i poluportalnim stubovima značajno boljih karakteristika i prikladnijeg dizajna.

1.4. Misija i vizija Društva

Misija Društva ogleda se u pravovremenom, efikasnom i kvalitetnom pružanju usluga iz domena osnovne djelatnosti a koje se odnosi na tekuće i investiciono održavanje javne rasvjete i svjetlosne signalizacije. Za dalji kvalitetan razvoj Glavnog grada u duhu modernog evropskog grada, učešće ovog Društva je veoma značajno, bilo da se radi o tekućem ili investicionom održavanju infrastrukture koja nam je povjerena. Kadrovsko jačanje, brojne inovacije i materijalna opremljenost ovog Društva su samo neki od ciljeva kojima težimo, kako bi naši sugrađani i naš grad dobili ugodaj i sigurnost kakav dolikuje Glavnom gradu uz podrazumijevanu podršku rukovodstva Glavnog grada i Sekretarijata za komunalne poslove.

U periodu koji slijedi, shodno viziji rukovodstva Društva da je pored dosadašnjih ostvarenih rezultata na modernizaciji povjerene komunalno infrastrukture - javne rasvjete i svjetlosne signalizacije – semafora, ostalo još prostora za dalja unapređenja u domenu poslovanja. Stoga, poslovna politika Društva i u godinama koje slijede ima za cilj sprovođenje mjera i aktivnosti za dodatno smanjenje troškova održavanja povjerene infrastrukture i utrošene električne energije,

integracija novih sistema sa brojnim mogućnostima u skladu sa globalnim tehničkim dostignućima, za ljepši i sigurniji Glavni grad.

Kroz tekuće održavanje nastavićemo da inteziviramo aktivnosti kako bi pravovremeno i kvalitetno servisirali javnu rasvjetu i svjetlosnu signalizaciju u cilju postizanja visokog stepena ispravnosti rasvjetnih tijela i semafora na teritoriji Glavnog grada i Opštine u okviru Glavnog grada Golubovci.

Kroz investiciono održavanje, odnosno izgradnju novih ili rekonstrukciju postojećih objekata javne rasvjete, i u narednom periodu ćemo koristiti savremene LED svjetiljke i materijale radi postizanja visokog nivoa efikasnosti, boljeg svjetlosnog efekta i smanjenja emisije štetnih izduvnih gasova u skladu sa evropskim i svjetskim standardima i preporukama. Kroz investiciono ulaganje planiran je i nastavak modernizacije objekata svjetlosne signalizacije zamjena dotrajalih semaforskih stubova sa savremenim poluportalnim i portalnim stubovima svjetlosne signalizacije.

Nastrojaćemo da i dalje modernizujemo povjerenu infrastrukturu, te da ulazimo u kvalitetnu optičku mrežu neophodnu za prenos potrebnih podataka za nadzor i daljinsko upravljanje javnom rasvjetom i svjetlosnom signalizacijom iz Nadzornog centra. Nastrojaćemo da u saradnji sa državnim organima nadogradimo sistem svjetlosne signalizacije sa savremenim video nadzorom koji će uticati na poboljšanje nivoa bezbjednosti učesnika u saobraćaju na teritoriji Glavnog grada i Opštine u okviru Glavnog grada Golubovci.

1.5. Pravni status i organizaciona struktura Društva

„Komunalne usluge“ d.o.o. Podgorica je jednočlano društvo, čiji je osnivač Skupština Glavnog grada – Podgorica, Odlukom o osnivanju Društva sa ograničenom odgovornošću „Komunalne usluge“ - Podgorica ("Službeni list Crne Gore - opštinski propisi", br. 022/13 od 16.07.2013). Danom preregistracije „Komunalne usluge“ d.o.o. Podgorica u Centralni registar privrednih subjekata, dana 20. 08. 2013.godine, Društvo samostalno istupa u pravnom prometu, zaključuje ugovore i obavlja druge pravne radnje. Društvo odgovara za obaveze prema trećim licima cjelokupnom svojom imovinom, dok Osnivač odgovara za obaveze do visine svog uloga.

Imovinu Društva čine pokretne i nepokretne stvari, novčana sredstva i druga imovinska prava preuzeta od JP „Komunalne usluge“ Podgorica, kao i imovinu koju je „Komunalne usluge“ d.o.o. Podgorica steklo nakon preregistracije u društvo sa ograničenom odgovornošću.

Organji Društva su:

- **Odbor direktora** je organ upravljanja Društva. Odbor direktora se sastoji od pet članova od kojih su četiri predstavnici Osnivača, a jedan predstavnik zaposlenih u Društvu. Odbor direktora punovažno zasjeda i donosi odluke većinom ukupnog broja članova Odbora. Članovi Odbora direktora imenuju se na period od 4 godine uz mogućnost ponovnog imenovanja. Ovlašćenja Odbora direktora utvrđena su Statutom Društva, a način rada Poslovnikom o radu Odbora direktora.
- **Izvršni direktor** je organ rukovođenja Društva, imenuje ga Osnivač na osnovu javnog oglašavanja. Mandat Izvršnog direktora traje 4 godine uz mogućnost ponovnog imenovanja. Ovlašćenja Izvršnog direktora utvrđena su Statutom Društva.
- **Revizorski odbor Društva**, je imenovan u skladu sa članom 30. Zakona o reviziji, a članom 31 istog Zakona je propisana nadležnost Revizorskog odbora. Ovaj organ broji 3 (tri) člana, od kojih su 2 (dva) zaposlena u Društvu, a 1 (jedan) nije zaposlen u Društvu i ima znanje iz oblasti računovodstva i revizije.

Društvo je shodno važećem Pravilniku o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesata organizovano u dva sektora i to:

1. Sektor za tehničko - operativne poslove i
2. Sektor za ekonomsko - pravne poslove

Sektor za tehničko-operativne poslove obavlja tehničke, operativne i druge poslove, u okviru koga su organizovane službe, i to:

- Služba za održavanje javne rasvjete
- Služba za održavanje svjetlosne signalizacije i tk infrastrukture.

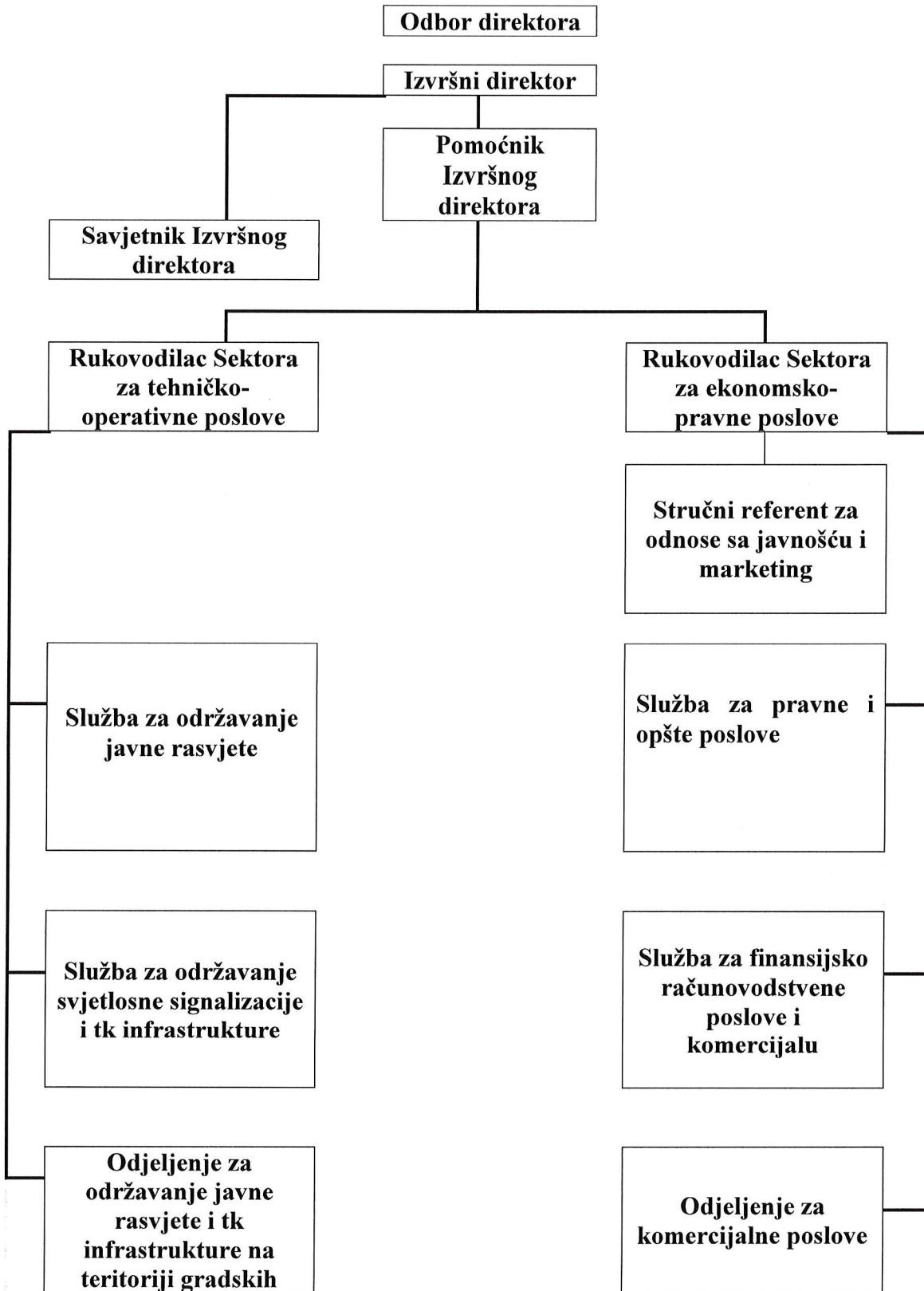
U okviru Sektora za tehničko - operativne poslove organizovano je Odjeljenje za održavanje javne rasvjete i tk infrastrukture na teritoriji Gradskih opština Tuzi i Golubovci.

U Sektoru za ekonomsko-pravne poslove obavljaju se ekonomski, pravni i drugi zajednički poslovi, u okviru koga su organizovane službe, i to:

- Služba za finansijsko-računovodstvene poslove i komercijalu
- Služba za pravne i opšte poslove.

U okviru Službe za finansijsko - računovodstvene poslove i komercijalu organizovano je Odjeljenje za komercijalne poslove.

Slijedi prikaz organizacione šeme.

**opština Tuzi i
Golubovci**

Obzirom da ovo Društvo obavlja djelatnost od javnog interesa, poslovanje istog je određeno tačno utvrđenim propisima, a koji se dijeli na:

- propise kojima se reguliše djelatnost Društva i
- propise kojima se reguliše organizacija i status Društva.

Krovni Zakon kojim se reguliše djelatnost Društva je **Zakon o komunalnim djelatnostima** ("Sl. List CG" br 55/16, 074/16, 02/18 i 066/19), čija primjena je nastupila krajem februara 2018. godine, a čijim stupanjem na snagu je prestao da važi **Zakon o komunalnim djelatnostima** ("Sl. list RCG" br. 12/95). Navedenim Zakonom određuju se komunalne djelatnosti, uredjuju uslovi i način obavljanja komunalnih djelatnosti i druga pitanja od značaja za komunalne djelatnosti. Zakonom je definisano, između ostalog da upravljanje javnom rasvjetom je obezbjeđivanje rasvjete na javnim površinama, opštinskim putevima i obilaznicama i održavanje objekata, instalacija i uredaja javne rasvjete. Naznačenim Zakonom o komunalnim djelatnostima utvrđena je obaveza jedinici lokalne samouprave da sa privrednim društvima zaključi ugovor o povjeravanju obavljanja komunalnih djelatnosti i korišćenju komunalne infrastrukture i drugih sredstava u svojini jedinice lokalne samouprave, što je uticalo da se u izvještajnom periodu zaključi navedeni Ugovor o povjeravanju obavljanja komunalnih djelatnosti, (zavodni broj „Komunalne usluge“ d.o.o. Podgorica, br. 4046 od 30.06.2020.godine i zavodni broj Glavnog grada Podgorica, br 01-018/20-4459 od 09.07.2020.godine).

U skladu sa obavezom utvrđenom u članu 7 naznačenog Ugovora, kojim je između ostalog propisano da se postojeći cjenovnik mijenja saglasno odgovarajućoj propisanoj proceduri i po utvrđenim kriterijumima za formiranje cijena, u decembru 2020. godine započet je postupak izrade novog Cjenovnika usluga na održavanju javne rasvjete i svjetlosne signalizacije, koji se nalazi u proceduri.

Osim krovnog zakona za obavljanje komunalne djelatnosti, u januaru 2020. godine stupio je na snagu Zakon o javnim nabavkama, ("Službeni list Crne Gore", br. 074/19 od 30.12.2019) koji je počeo da se primjenjuje šest mjeseci nakon stupanja na snagu. Kako su "Komunalne usluge" d.o.o. Podgorica, obveznik primjene ovog zakona, tokom 2020. godine izvršeno je usaglašavanje Plana javnih nabavki sa novim zakonom, edukacija službenika za javne nabavke putem seminara i webinara, kao i druge radnje u cilju dosljedne primjene istog.

Takođe, Društvo za potrebe poslovanja primjenjuje i druge zakone koji regulišu našu djelatnost i to Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata, Zakon o elektronskim komunikacijama, Zakon o zaštiti i zdraavlju na radu, Zakon o upravnom postupku, Zakon o izvršenju i obezbjeđenju i dr.

Krovni zakon kojim se reguliše organizacija, stutus Društva i druga pitanja od značaja za rad privrednih društava je Zakon o privrednim društvima ("Službeni list Crne Gore", br. 065/20 od 03.07.2020) koji je stupio je na snagu 11.07.2020. godine. Shodno navedenom Društvo je započelo postupak usklađivanja organizacije sa ovim zakonom.

2. ANALIZA FINANSIJSKOG POLOŽAJA I REZULTATA POSLOVANJA

Za uspješno poslovanje Društva, ali i uspješno obavljanje, kako interne tako i eksterne revizije, neophodno je poznavati osnovne postavke analize finansijskih izvještaja. Suština definisanja pojma analize finansijskih izvještaja nalazi se u shvatanju da analiza treba da podvrgne posmatranju, ispitivanju, ocjeni i formulisanju dijagnoze onih procesa koji su se desili u Društvu, a koji se kao takvi nalaze sažeti i opredmećeni u okviru finansijskih izvještaja. Analiza poslovanja Društva predstavlja širok pojam koji obuhvata analizu finansijskih i materijalnih pokazatelja, obima i uspješnosti poslovne aktivnosti, povezujući na taj način sve funkcije u Društvu i obuhvatajući sve raspoložive resurse.

Finansijski pokazatelji, odnosno finansijski aspekti Društva sa ograničenom odgovornošću, mogu se sagledati putem pažljivog ispitivanja njegovih finansijskih izvještaja – najčešće Bilansa stanja i Bilansa uspjeha. Analiza poslovanja tjesno je povezana i u suštini predstavlja nastavak procesa planiranja, jer se na taj način utvrđuje stepen uspješnosti u ostvarivanju planiranih zadataka i ciljeva, kao i faktori koji su uslovili veličinu rezultata i ulaganja.

Za menadžment Društva ove informacije su polazna osnova za izbor i sistematizovanje upravljačkih mjera za poboljšanje poslovnog uspjeha, odnosno postizanje predviđenog uspjeha. Iz ovog proizilazi da je osnovni cilj analize poslovanja pripremanje podloge, u vidu informacione osnove, za donošenje odluka o budućim načinima poslovanja i upravljanja. Broj metoda i tehnika analize finansijskih izvještaja je poprilično veliki, tako da primijenjena tehnika u analizi zavisi najčešće od procjene menadžmenta, odnosno odgovora na pitanja poput, koliko je određena tehnika, tj. metoda kvalitetna i saglasna sa potrebama i zahtjevima menadžmenta, odnosno samog Društva. Analiza finansijskih izvještaja igra veoma važnu ulogu, jer se upravo zahvaljujući njoj svi važni činioци jednog privrednog subjekta, kao i javnost upoznaje sa stanjem u samom Društvu.

U nastavku će se analizirati finansijski izvještaji Društva – Bilans stanja i Bilansa uspjeha za period od 2017-2020. godine. Upoređivaće se podaci iz više godina, kako bi se pratile promjene i kretanje određenih varijabli, na osnovu kojih ćemo sagledati da li je i koliko uspješno i sigurno poslovalo ovo Društvo.

2.1. Analiza finansijskog izvještaja Bilansa stanja za period 2017-2020. godine

Tabela 1. Bilans stanja za period 2017-2020. godine

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI - BILANS STANJA					
POZICIJA	Redni Broj	2017	2018	2019	2020
AKTIVA					
A. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL	001				
B. STALNA IMOVINA (003+004+005+009)	002	1.341.012,00	1.491.758,00	7.211.320,00	6.869.762,00

<i>I. GOODWILL</i>	003				
<i>II. NEMATERIJALNA ULAGANJA</i>	004				
<i>III. NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA (006+007+008)</i>	005	1.341.012,00	1.491.758,00	7.211.320,00	6.869.762,00
<i>1. Nekretnine, postrojenja i oprema</i>	006	1.341.012,00	1.491.758,00	7.203.515,00	6.865.141,00
<i>2. Investicione nekretnine</i>	007			7.805,00	4.621,00
<i>3. Biološka sredstva</i>	008				
<i>IV. DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI (010+011+012)</i>	009				
<i>1. Učešća u kapitalu</i>	010				
<i>2. Učešća u kapitalu koja se vrednuju metodom učešća</i>	011				
<i>3. Ostali dugoročni finansijski plasmani</i>	012				
<i>C. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA</i>	013				
<i>D. STALNA SREDSTVA NAMENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO</i>	014				
<i>E. OBRTNA SREDSTVA</i>	015	1.816.528,00	647.159,00	1.095.637,00	2.007.330,00
<i>I. ZALIHE</i>	016	509.266,00	252.576,00	288.362,00	483.680,00
<i>II. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA, PLASMANI I GOTOVINA (018 do 022)</i>	017	1.307.262,00	394.583,00	810.275,00	1.523.650,00
<i>1. Potraživanja</i>	018	1.299.916,00	378.026,00	448.208,00	660.943,00
<i>2. Potraživanja za više plaćeni porez na dobitak</i>	019				
<i>3. Kratkoročni finansijski plasmani</i>	020				
<i>4. Gotovinski ekvivalenti i gotovina</i>	021	7.346,00	16.557,00	148.798,00	855.892,00

5. Porez na dodatu vrijednost i AVR	022			213.269,00	6.725,00
F. UKUPNA AKTIVA (001+002+013+014+015)	023	3.157.540,00	2.138.917,00	8.309.957,00	8.877.092,00
PASIVA					
<i>A. KAPITAL (102 do 109)</i>	101	1.765.459,00	1.795.552,00	1.928.158,00	2.270.728,00
<i>I. OSNOVNI KAPITAL</i>	102	804.382,00	804.382,00	804.382,00	1.000.941,00
<i>II. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL</i>	103				
<i>III. REZERVE</i>	104				
<i>IV. POZITIVNE REVALORIZACIONE REZERVE I NEREALIZOVANI DOBICI</i>	105	17.595,00	17.595,00	17.595,00	17.595,00
<i>V. NEGATIVNE REVALORIZACIONE REZERVE I NEREALIZOVANI GUBICI</i>	106				
<i>VI. NERASPOREDJENA DOBIT</i>	107	943.482,00	973.575,00	1.106.181,00	1.252.192,00
<i>VII. GUBITAK</i>	108				
<i>VIII. OTKUPLJENE SOPSTVENE AKCIJE I OTKUPLJENI SOPSTVENI UDJELI</i>	109				
<i>B. DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE (111+112)</i>	110				
<i>I. DUGOROČNA REZERVISANJA</i>	111				
<i>II. DUGOROČNE OBAVEZE (113+114)</i>	112				
<i>1. Dugoročni krediti</i>	113				
<i>2. Ostale dugoročne obaveze</i>	114				
<i>C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE</i>	115				143.212,00

D. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE (117+124)	116	1.392.081,00	343.365,00	6.381.799,00	4.367.550,00
I. KRATKOROČNE OBAVEZE (118 do 123)	117	1.392.081,00	343.365,00	6.381.799,00	4.367.550,00
<i>1. Kratkoročne finansijske obaveze</i>	<i>118</i>				
<i>2. Obaveze po osnovu sredstava namijenjenih prodaji</i>	<i>119</i>				
<i>3. Obaveze iz poslovanja</i>	<i>120</i>	<i>1.136.642,00</i>	<i>127.052,00</i>	<i>4.732.220,00</i>	<i>4.254.157,00</i>
<i>4. Ostale kratkoročne obaveze i PVR</i>	<i>121</i>	<i>118.918,00</i>	<i>197.036,00</i>	<i>1.630.471,00</i>	<i>113.393,00</i>
<i>5. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrijednost i ostalih javnih prihoda</i>	<i>122</i>	<i>147.281,00</i>	<i>60.465,00</i>	<i>16.458,00</i>	
<i>6. Obaveze po osnovu poreza na dobit</i>	<i>123</i>	<i>-10.760,00</i>	<i>-41.188,00</i>	<i>2.650,00</i>	
II. KRATKOROČNA REZERVISANJA	124				
E. DUGOROČNI ODLOŽENI PRIHODI I PRIMLJENE DONACIJE	125				2.095.602,00
F. UKUPNA PASIVA (101+110+115+116)	126	3.157.540,00	2.138.917,00	8.309.957,00	8.877.092,00

Analizom Bilansa stanja Društva za razdoblje od 2017. do 2020. godine vidljivo je da se stalna imovina Društva povećavala. Tako je u 2018. godini iznosila 1.491.758,00€ i porasla u odnosu na 2017. godinu za 11,24% (1.341.012,00€), dok je u 2019. godini porasla za 383,41 % u odnosu na prethodnu godinu i znosi 7.211.320,00€. U 2020. godini bilježi pad za 4,97 % u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 6.869.762,00€.

Kratkotrajna imovina je u posmatranom periodu bila najveća na kraju 2020. godine i iznosila je 2.007.330,00€, dok je najmanja bila u 2018.godini 647.159,00€ tj. 64,37% manja od predhodne godine koja je iznosila 1.816.528,00€. U 2019. godini je iznosila 1.095.637,00€ što je za 69,30% više od prethodne godine.

S tim u vezi, na osnovu gore pomenutih pojedinačnih stavki, vidljivo je da se ukupna aktiva od 2017-2020. godine mijenjala, na način da se u 2018. godini smanjila za 32,26 % u odnosu na 2017. godinu, u 2019. godini se opet povećala za 288,51% u odnosu na prethodnu, dok se u 2020. godini povećala za 6,82 %.

Ukupan kapital (kapital, rezerve i neraspoređena dobit) Društva se u 2018. godini povećao za 1,70% u odnosu na 2017. godinu. Što se tiče 2019. godine isti se povećao za 7,39% u a u 2020. godini je porastao za 17,74 % u odnosu na prethodnu godinu.

Kratkoročne obaveze su 2018. godine iznosile 343.365,00€ što je za 75,33% manje od 2017. godine u kojoj su kratkoročne obaveze iznosile 1.392.081,00€. U 2019. godini za 1.758,60% obaveze su bile veće od predhodne godine, a u 2020. godini iznosile su 4.367.550,00€ što je manje za 30,56%.

Ako analiziramo Bilans po vertikali, doći ćemo do saznanja kako se struktura aktive i pasive mijenjala u posmatranom periodu.

Što se tiče aktive, vidimo da stalna imovina kroz cijeli posmatrani period zauzima najveći udio u aktivi, tako da je u 2017. godini iznosio 42,47%, u 2018. godini 69,74%, u 2019. godini 86,78 %, a u 2020. godini 77,39 %.

Vezano za obrtna sredstva, taj udio se kretao 57,53% u 2017. godini, da bi se u narednim dominama taj udio smanjivao i iznosio je 30,26% u 2018. godini, 13,22% u 2019. godini, a 22,61% u 2020. godini.

Ako se posmatraju pojedinačno stavke koje čine obrtna sredstva, primjetne su oscilacije kod potraživanja čiji se udio mijenjao od 41,17% u 2017. godini do 17,67% u 2018. godini, odnosno 5,39% u 2019. godini i 7,45% u 2020. godini.

Takođe su primjetne oscilacije i kod gotovine i gotovinskih ekvivalenta, pa je taj udio iznosio 0,23% u 2017. godini, 0,77% u 2018. godini, 1,79 % u 2019. godini i 9,64 % u 2020. godini.

Takođe se u okviru pasive mogu uočiti promjene u strukturi određenih stavki. Najveći udio unutar pasive zauzima ukupan kapital (kapital, rezerve i neraspoređena dobit). Ta stavka, odnosno njen udio se u posmatranom periodu kretao od 55,91% u 2017. godini, odnosno 83,94% u 2018. godini, 23,20 % u 2019. godini i 25,58 % u 2020. godini.

Udio kratkoročnih obaveza ovog Društva u ukupnoj pasivi za period od 2017 do 2020. godine se kretao od 44,09% u 2017, odnosno 16,06 % u 2018. godini, 76,80% u 2019. godini i 49,20 % u 2020. godini.

2.2. Analiza finansijskog izvještaja Bilansa uspjeha za period 2017-2020. godine

U nastavku je dat Bilans uspjeha za period od 2017. do 2020. godine i pojedinačne stavke ovog finansijskog izvještaja.

Tabela 2. Bilans uspjeha za period 2017-2020. godine

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU - BILANS USPJEHA						
r. b.	Pozicija	r.b	2017	2018	2019	2020
I	POSLOVNI PRIHODI (202 do 206)	201	5.050.888,00	4.921.935,00	4.766.340,00	4.624.240,00
1	<i>Prihodi od prodaje</i>	202	3.333.230,00	3.378.432,00	3.371.995,00	4.051.639,00
2	<i>Prihodi od aktiviranja učinaka i robe</i>	203	0,00	0,00	0,00	0,00
3	<i>Povećanje vrijednosti zaliha učinaka</i>	204	0,00	0,00	0,00	0,00
4	<i>Smanjenje vrijednosti zaliha učinaka</i>	205	0,00	0,00	0,00	0,00
5	<i>Ostali poslovni prihodi</i>	206	1.717.658,00	1.543.503,00	1.394.345,00	572.601,00

II	POSLOVNI RASHODI (208 do 212)	207	-4.402.327,00	-4.895.497,00	-4.610.368,00	-4.355.700,00
1	<i>Nabavna vrijednost prodate robe</i>	208	0,00	0,00	0,00	0,00
2	<i>Troškovi materijala</i>	209	-2.237.359,00	-2.454.723,00	-2.058.261,00	-1.888.313,00
3	<i>Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi</i>	210	-1.223.887,00	-1.376.942,00	-1.392.117,00	-1.208.079,00
4	<i>Troškovi amortizacije i rezervisanja</i>	211	-107.181,00	-115.200,00	-205.735,00	-557.910,00
5	<i>Ostali poslovni rashodi</i>	212	-833.900,00	-948.632,00	-954.255,00	-701.398,00
A	POSLOVNI REZULTAT (201-207)	213	648.561,00	26.438,00	155.972,00	268.540,00
I	FINANSIJSKI PRIHODI	214	0,00	0,00	0,00	0,00
II	FINANSIJSKI RASHODI	215	-470,00	-2.793,00	0,00	-12.973,00
B	FINANSIJSKI REZULTAT (214 - 215)	216	-470,00	-2.793,00	0,00	-12.973,00
I	OSTALI PRIHODI	217	1.392,00	9.426,00	8.789,00	21.006,00
II	OSTALI RASHODI	218	0,00	0,00	-19.014,00	-6.456,00
C	REZULTAT IZ OSTALIH AKTIVNOSTI (217-218)	219	1.392,00	9.426,00	-10.225,00	14.550,00
D	REZULTAT IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRIJE OPOREZIVANJA (213+216+219)	220	649.483,00	33.071,00	145.747,00	270.117,00
E	NETO REZULTAT POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO	221	0,00	0,00	0,00	0,00
F	REZULTAT PRIJE OPOREZIVANJA (220+221)	222	649.483,00	33.071,00	145.747,00	270.117,00
G	DRUGE STAVKE REZULTATA /POVEZANE SA KAPITALOM/ (224 do 228)	223	0,00	0,00	0,00	0,00
1	<i>Promjene revalorizacionih rezervi po osnovu fin. sredstava raspoloživih za prodaju</i>	224	0,00	0,00	0,00	0,00
2	<i>Promjene revalorizacionih rezervi po osnovu nekretnina, postrojenja, opreme</i>	225	0,00	0,00	0,00	0,00
3	<i>Promjene revalorizacionih rezervi po osnovu učešća u kapitalu pridr. Društava</i>	226	0,00	0,00	0,00	0,00

4	Promjene revalorizacionih rezervi po osnovu aktuarskih dobitaka (ili gubitaka)	227	0,00	0,00	0,00	0,00
5	Promjene revalorizacionih rezervi po osnovu hedžinga tokova gotovine	228	0,00	0,00	0,00	0,00
H	PORESKI RASHOD PERIODA (230+231)	229	-58.453,00	-2.976,00	-13.115,00	-143.212,00
I	Tekući porez na dobit	230	-58.453,00	-2.976,00	-13.115,00	0,00
2	Odloženi poreski rashodi ili prihodi perioda	231	0,00	0,00	0,00	-143.212,00
I	NETO REZULTAT (222+223-229)	232	591.030,00	30.094,00	132.632,00	126.905,00
J	ZARADA PO AKCIJI					
1	Osnovna zarada po akciji	233	0,00	0,00	0,00	0,00
2	Umanjena (razvodnjena) zarada po akciji	234	0,00	0,00	0,00	0,00

Iz podataka iz prethodne tabele vidi se da su poslovni prihodi smanjeni u 2018. godini u odnosu na 2017. godinu za 2,55%, u 2019. godini su smanjeni za 3,16% u odnosu na 2018. godinu, a u 2020. godini su smanjeni za 2,98% u odnosu na prethodnu godinu.

Poslovni rashodi su u 2018. godini porasli za 11,20% u odnosu na 2017. godinu, smanjili se za 5,82% u 2019. godini u odnosu na 2018. godinu i smanjili se za 5,52% u 2020. godini u odnosu na prethodnu godinu.

Što se tiče vertikalne analize stavki Bilansa uspjeha, svakako najznačajniju stavku predstavljaju poslovni prihodi. Tako su u 2017. godini ostvarili udio u ukupnim prihodima od 99,97%, u 2018. godini 99,81%, u 2019. godini 99,82%, a u 2020. godini 99,55%. Poslovni rashodi su činili udio u ukupnim rashodima od 99,99% u 2017. godini, 99,94% u 2018. godini, 99,59% u 2019. godini, a 99,56% u 2020. godini. Dobit prije oporezivanja činila je udio u ukupnim prihodima od 12,85% u 2017. godini, 0,67% u 2018. godini, 3,05% u 2019. godini, te 5,81% u 2020. godini.

Na osnovu urađene analize, pokazalo se da su ukupni prihodi varirali iz godine u godinu, tako da su se u posmatranom periodu smanjili za 11,70% u 2017. godini, za 0,61% u 2018. godini, u 2019. godini imamo povećanje za 2,78%, a u 2020. godini smanjenje za 2,73%. Takođe, ukupni prihodi bili su veći od ukupnih rashoda svake godine u posmatranom periodu, što znači da je Društvo poslovalo sa značajnim dobitkom u svim godinama posmatranog perioda.

2.3. Racio pokazatelji

Racio analiza predstavlja osnovni instrument za procjenu finansijske pozicije i potencijala Društva. Stavljanjem u odnos logički povezanih cjelina iz finansijskih izvještaja (Bilans stanja i Bilans uspjeha), dolazi se do rezultata uspostavljenih relacija koji za cilj imaju ocjenu stanja i aktivnosti Društva.

Pokazateljima finansijske analize dobijemo informaciju o sigurnosti i uspješnosti poslovanja Društva. Najčešći finansijski pokazatelji, koji će se analizirati i u ovoj Izvještaju, su:

- pokazatelji likvidnosti (pokazatelji kojima se mjeri sposobnost Društva da podmiri svoje dospjele kratkoročne obaveze),
- pokazatelji zaduženosti (pokazatelji kojima se mjeri do koje se granice Društvo finansira iz tudiš izvora sredstava),
- pokazatelji ekonomičnosti (pokazatelji kojima se mjeri odnos prihoda i rashoda) i
- pokazatelji profitabilnosti (pokazatelji kojima se mjeri povrat uloženog kapitala).

2.3.1. Pokazatelji likvidnosti

Društvo u svom poslovanju teži za očuvanje likvidnosti, odnosno sposobnosti da pravovremeno podmiri svoje obaveze. Ovi pokazatelji su značajni kako bi se sagledala mogućnost podmirivanja obaveza prema dobavljačima, kreditorima, zaposlenima i Državi. S druge strane, takođe su značajni za kreditore i dobavljače ovog Društva.

U nastavku su urađeni koeficijenti likvidnosti:

- Koeficijent trenutne likvidnosti,
- Koeficijent tekuće likvidnosti,
- Koeficijent ubrzane likvidnosti,
- Koeficijent finansijske stabilnosti.

Tabela 3. Koeficijent trenutne likvidnosti

Koeficijent trenutne likvidnosti	2017	2018	2019	2020
Novac i novčani ekvivalenti	7.346,00	16.557,00	148.798,00	855.982,00
Kratkoročne obaveze	1.392.081,00	343.365,00	6.381.799,00	4.297.550,00
Novac i novčani ekvivalenti/Kratkoročne obaveze	0,01	0,05	0,02	0,20

Koeficijent trenutne likvidnosti (cash ratio) ukazuje na sposobnost preduzeća za trenutno podmirenje obaveza, tj. kolika je pokrivenost kratkoročnih obaveza likvidnom kratkotrajnom imovinom. Minimalna vrijednost ovog koeficijenta trebala bi biti 0,10. Godine 2017. u DOO „Komunalne usluge“ Podgorica taj koeficijent je iznosio 0,01. Koeficijent trenutne likvidnosti u 2018. godini je bio ispod minimalne vrijednosti i iznosio je 0,05, kao i u 2019. godini kada je iznosio 0,02, što znači da ovo Društvo nije bilo sposobno u ovim godinama da trenutno podmiri svoje obaveze. Koeficijent trenutne likvidnosti u 2020. godini je bio 0,20, što znači da je bio iznad minimalne vrijednosti i da je ovo Društvo bilo sposobno u ovoj godini da trenutno podmiri svoje obaveze.

Tabela 4. Tekuća likvidnost

Tekuća likvidnost	2017	2018	2019	2020
Angažovana obrtna sredstva	1.816.528,00	647.159,00	1.098.637,00	2.007.330,00
Kratkoročne obaveze	1.392.081,00	343.365,00	6.381.799,00	4.297.550,00
Angaž obrtna sredstva/Kratk obaveze	1,30	1,88	0,17	0,47

Koeficijent tekuće likvidnosti pokazuje može li preduzeće podmiriti svoje dospjele kratkoročne obaveze iz kratkotrajne imovine. Ovo je pokazatelj najvišeg stepena, jer u odnos dovodi pokriće i potrebe za kapitalom u roku od jedne godine. Približno bi odnos angažovanih obrtnih sredstava i kratkoročnih obaveza trebao da bude 2:1, a ako je manji od 1,5 smatra se da bi preduzeće moglo ostati bez sredstava za podmirenje kratkoročnih obaveza. Kod DOO “Komunalne usluge” Podgorica, vrijednost koeficijenta tekuće likvidnosti iznosio je 1,30 u 2017. godini, dok je u 2018. godini iznosio 1,88, a u 2019. godini samo 0,17. Koeficijent tekuće likvidnosti u 2020.god. je iznosio 0,47. Međutim, treba imati u vidu da su u kratkoročnim obavezama uračunate i obaveze za projekat Rekonstrukcije javne rasvjete na teritoriji Glavnog grada u iznosu od 4.212.386,48 za čije plaćanje su sredstva obezbijedena u Budžetu Glavnog grada za 2021. god. pa realne kratkoročne obaveze iznose 85.163,52. Imajući u vidu navedeno realni koeficijent tekuće likvidnosti za 2020.godinu treba da iznosi 23,57 što znači da je tekuća likvidnost Komunalnih usluga d.o.o. Podgorica na zavidnom nivou.

Tabela 5. Koeficijent ubrzane likvidnosti

Koeficijenat ubrzane likvidnosti	2017	2018	2019	2020
Kratkoročna potraživanja, plasmani i gotovina	1.307.262,00	394.583,00	810.275,00	1.523.650,00
Kratkoročne obaveze	1.392.081,00	343.365,00	6.381.799,00	4.297.550,00
Kratkoročna potraživanja, plasmani i gotovina/Kratkoročne obaveze	0,94	1,15	0,13	0,35

Pokazatelj ubrzane likvidnosti pokazuje je li preduzeće sposobno generisati dovoljnu količinu gotovine za podmirenje kratkoročnih obaveza. Ovaj pokazatelj je precizniji kao mjerilo likvidnosti, jer izuzima zalihe iz računa, a za ocjenu uzima sredstva iz kojih se može očekivati relativno sigurna imovina. Poželjna vrijednost je 1, a preporučena minimalna vrijednost je 0,9. Koeficijent ubrzane likvidnosti u 2019 i 2020. godini je ispod te donje granice tj. u 2019. godini je iznosio 0,13, a u 2020. godini 0,35. Međutim, treba imati u vidu da su u kratkoročnim obavezama uračunate i obaveze za projekat Rekonstrukcije javne rasvjete na teritoriji Glavnog grada u iznosu od 4.212.386,48 za čije plaćanje su sredstva obezbijedena u Budžetu Glavnog grada za 2021.god. pa realne kratkoročne obaveze iznose 85.163,52. Imajući u vidu navedeno realni koeficijent ubrzane likvidnosti za 2020.godinu treba da iznosi 17,90.

Tabela 6. Koeficijent finansijske stabilnosti

Koeficijenat finansijske stabilnosti	2017	2018	2019	2020
Stalna imovina	1.341.012,00	1.491.758,00	7.211.320,00	6.869.762,00
Kapital	1.765.459,00	1.795.552,00	1.928.158,00	2.270.728,00
Dugoročne obaveze	0,00	0,00	0,00	0,00

Stalna imovina/(Kapital+Dugoročne obaveze)	0,76	0,83	3,74	3,03
---	-------------	-------------	-------------	-------------

Koeficijent finansijske stabilnosti stavlja u odnos dugoročnu imovinu i kapital i dugoročne obaveze. Poželjna vrijednost ovog koeficijenta je manja od 1. Ako je koeficijent manji od 1, znači da se iz dijela dugoročnih izvora mora finansirati kratkoročna imovina, a ako je veći od 1 znači da se dugoročna imovina finansira iz kratkoročnih obaveza, odnosno da postoji deficit obrtnog kapitala. Taj koeficijent u ovom Društvu je iznosio 0,76 u 2017. godini, 0,83 u 2018. godini, 3,74 u 2019. godini, a 3,03 u 2020. godini.

2.3.2. Pokazatelji zaduženosti

Uz pomoć pokazatelja zaduženosti sagledaćemo strukturu kapitala i način na koji ovo Društvo finansira svoju imovinu. Pokazuju nam stepen korišćenja finansijskih sredstava za koje se ovo Društvo zadužilo. Takođe predstavljaju svojevrsnu mjeru stepena rizika ulaganja u preduzeće.

Kao prvi pokazatelj naveden je koeficijent zaduženosti koji pokazuje do koje mjere preduzeće koristi zaduživanje kao oblik finansiranja, odnosno koliki je procenat imovine nabavljen zaduživanjem. Koeficijent zaduženosti pokazuje stepen učešća obaveza u ukupnoj imovini. Poželjno je da ovi koeficijenti budu što manji, odnosno da učešće obaveza bude što manje u ukupnoj imovini preduzeća. Po pravilu bi vrijednost koeficijenta zaduženosti trebala biti 0,5 ili manja, te shodno tome možemo konstatovati da smo u 2017., 2018. i 2020. godini imali nizak finansijski rizik, dok je u 2019. godini taj rizik bio veći što se vidi iz naredne tabele.

Tabela 7. Koeficijent zaduženosti

Koeficijenat zaduženosti	2017	2018	2019	2020
Ukupne obaveze	1.392.081,00	343.365,00	6.381.799,00	4.297.550,00
Ukupna imovina	3.157.540,00	2.138.917,00	8.309.957,00	8.877.092,00
Ukupne obaveze/Ukupna imovina	0,44	0,16	0,77	0,48

Iz podataka prikazanih u tabeli br. 7 vidljivo je da je iznos tog pokazatelja iznosio 0,44 u 2017. godini, 0,16 u 2018. godini, 0,77 u 2019. godini i 0,48 u 2020. godini. Koeficijent zaduženosti nam ukazuje da je u 2020. godini 48% imovine nabavljeno zaduživanjem.

Tabela 8. Koeficijent finansijskog leveridža

Finansijski leveridž	2017	2018	2019	2020
Ukupne obaveze	1.392.081,00	343.365,00	6.381.799,00	4.297.550,00
Ukupan kapital	1.765.459,00	1.795.552,00	1.928.158,00	2.270.728,00
Ukupne obaveze/Ukupan kapital	0,79	0,19	3,31	1,89

Poželjno je da pokazatelj bude što niži, a maksimalno 1, tj. 100%. Visoka vrijednost ovog pokazatelja ukazuje na moguće poteškoće pri vraćanju posuđenih sredstava i plaćanju kamata. U slučaju DOO „Komunalne usluge“ Podgorica, ovaj pokazatelj iznosio je 0,79 u 2017. godini, 0,19 u 2018. godini, dok je u 2019. godini iznosio 3,31 i u 2020. godini 1,89. Međutim, treba imati u vidu da su u obavezama uračunate i obaveze za projekat Rekonstrukcije javne rasvjete na teritoriji Glavnog grada u iznosu od 4.212.386,48 za čije plaćanje su sredstva obezbijedena u Budžetu Glavnog grada za 2021. god. pa realne obaveze iznose 85.163,52, što znači da bi u 2020. god. realni koeficijent finansijskog leveridža trebao da iznosi 0,04.

Tabela 9. Faktor zaduženosti

Faktor zaduženosti	2017	2018	2019	2020
Ukupne obaveze	1.392.081,00	343.365,00	6.381.799,00	4.297.550,00
Neraspoređena dobit+Amortizacija	1.050.663,00	1.088.775,00	1.311.916,00	1.810.102,00
Ukupne obaveze/(Neraspoređena dobit+Amortizacija)	1,32	0,32	4,86	2,37

Faktor zaduženosti upozorava na dinamičku zaduženost, jer se dug razmatra sa aspekta mogućnosti njegovog podmirenja. Manji faktor znači i manju zaduženost, jer ovaj pokazatelj govori koje je vrijeme potrebno da bi se iz ostvarene zadržane dobiti uvećane za amortizaciju podmirile ukupne obaveze. Međutim, treba imati u vidu da su u obavezama na kraju 2020. god. uračunate i obaveze za projekat Rekonstrukcije javne rasvjete na teritoriji Glavnog grada u iznosu od 4.212.386,48 za čije plaćanje su sredstva obezbijedena u Budžetu Glavnog grada za 2021. god. parealne obaveze iznose 85.163,52, što znači da bi u 2020. god. realni faktor zaduženosti trebao da iznosi 0,05.

2.3.3. Pokazatelji ekonomičnosti

Pokazatelji ekonomičnosti mijere odnos prihoda i rashoda, tj. pokazuju koliko se prihoda ostvari po jedinici rashoda. Ako je vrijednost pokazatelja manja od 1, to znači da Društvo ostvaruje gubitak, što nije slučaj kada je u pitanju ovo Društvo.

Tabela 10. Ekonomičnost ukupnog poslovanja

Ekonomičnost ukupnog poslovanja	2017	2018	2019	2020
Ukupni prihodi	5.052.280,00	4.931.361,00	4.775.129,00	4.645.246,00
Ukupni rashodi	4.402.797,00	4.898.290,00	4.629.382,00	4.362.156,00
Ukupni prihodi/Ukupni rashodi	1,15	1,01	1,03	1,06

U slučaju ovog Društva u posmatranom periodu pokazatelj ekonomičnosti ukupnog poslovanja viši je od 1, te je iznosio 1,15 u 2017. godini, 1,01 u 2018. godini, 1,03 u 2019. godini i 1,06 u 2020.

godini, što znači da je ovo Društvo u periodu od 2017-2020. godine poslovalo ekonomično, odnosno sa dobitkom.

Tabela 11. Ekonomičnost redovnog poslovanja

Ekonomičnost redovnog poslovanja	2017	2018	2019	2020
Poslovni prihodi	5.050.888,00	4.921.935,00	4.766.340,00	4.624.240,00
Poslovni rashodi	4.402.327,00	4.895.497,00	4.610.368,00	4.355.700,00
Poslovni prihodi/Poslovni rashodi	1,15	1,01	1,03	1,06

I pokazatelj ekonomičnosti poslovnih aktivnosti treba biti veći od 1. U 2017. godini pokazatelj ekonomičnosti redovnog poslovanja iznosio je 1,15, u 2018. godini isti je iznosio 1,01 dok je u 2019. godini ovaj pokazatelj iznosio 1,03, a u 2020. godini 1,06. Prema tome, pokazatelj ekonomičnosti redovnog poslovanja je dobar, jer je u posmatranom razdoblju u svakoj godini veći od 1 i samim tim upućuje na zaključak da je Društvo uspješno obavljalo osnovnu djelatnost.

2.3.4. Pokazatelji profitabilnosti

Analiza profitabilnosti najvažniji je dio finansijske analize poslovanja. Pokazateljima profitabilnosti mjeri se sposobnost Društva da ostvaruje dobit u odnosu na ostvarene prihode, imovinu ili kapital.

Ukupno posmatrani pokazatelji profitabilnosti pokazuju ukupnu uspješnost poslovanja Društva.

Tabela 12. Neto profitna marža

Neto profitna marža	2017	2018	2019	2020
Dobitak poslije poreza	591.030,00	30.094,00	132.632,00	126.905,00
Prihod od prodaje	3.333.230,00	3.378.432,00	3.371.995,00	4.051.639,00
Dobitak poslije poreza/prihod od prodaje	0,18	0,01	0,04	0,03

Ovaj pokazatelj pokazuje kolika je neto dobit ostvarena od ukupno realizovanog posla, a kojom možemo slobodno raspolagati. Taj dio prihoda koji poprima karakter dobiti poslije oporezivanja, preduzeće može isplatiti vlasnicima ili pak taj dio može ostati u bilansu kao zadržani dobitak. U slučaju ovog Društva se svake godine usvaja Odluka o raspodjeli dobiti, odnosno određuje se koja će se investiciona aktivnost finansirati iz ostvarenih sredstava. Izračunava se dijeljenjem profita poslije oporezivanja sa prodajom. Izražava se u procentima i pokazuje prinos od prodaje, odnosno koliko se profita ostvari na svaki euro od prodaje. Iz prethodne tabele vidimo da je taj procenat u 2017. godini iznosio 0,18, dok je u 2018. godini isti iznosio čak 0,01, u 2019. godini 0,04, a u 2020. godini iznosio je 0,03.

Tabela 13. Bruto profitna marža

Bruto profitna marža	2017	2018	2019	2020
Bruto dobit	649.483,00	33.071,00	145.747,00	270.117,00
Prihod od prodaje	3.333.230,00	3.378.432,00	3.371.995,00	4.051.639,00
Bruto dobit/prihod od prodaje	0,19	0,01	0,04	0,07

Bruto profitna marža pokazuje uspješnost preduzeća, odnosno sposobnost menadžmenta da upravlja prodajnim cijenama, troškovima i obimom poslovne aktivnosti. Ukoliko se dobijeni procenat povećao u odnosu na prethodno posmatrano razdoblje, došlo je do povećanja rentabilnosti. Taj procenat se kretao od 0,19 % u 2017. godini, u 2018. godini isti je iznosio 0,01%, što znači da smo imali pad, a u 2019. godini isti je iznosio 0,04 %. U 2020. godini je opet došlo do rasta i ovaj procenat iznosi 0,07 %.

Tabela 14. Neto rentabilnost imovine

Neto rentabilnost imovine	2017	2018	2019	2020
Neto dobit + kamate	591.500,00	32.887,00	132.632,00	139.878,00
Ukupna imovina	3.157.540,00	2.138.917,00	8.309.957,00	8.877.092,00
(Neto dobit+kamate)/Ukupna imovina	0,187	0,015	0,016	0,016

Neto rentabilnost imovine nas upućuje na to kolika je intenzivnost imovine preduzeća. Poželjno je da je pokazatelj što veći, jer time potvrđuje i veću profitabilnost. Takođe se odnosi na dobit koju preduzeće generiše iz jedne novčane jedinice imovine. Ova stopa je u 2017. godini iznosila 0,187 što pokazuje da je na jednu novčanu jedinicu uloženu u imovinu, ovo Društvo ostvarilo povrat od 0,187 novčanih jedinica dobiti. U 2018. godini taj povrat je iznosio manje, odnosno 0,015, a u 2019 I 2020. godini iznosio je 0,016.

Tabela 15. Rentabilnost sopstvenog kapitala

Rentabilnost sopstvenog kapitala	2017	2018	2019	2020
Neto dobit	591.030,00	30.094,00	132.632,00	126.905,00
Sopstveni kapital	1.765.459,00	1.795.552,00	1.928.158,00	2.270.728,00
Neto dobit/Sopstveni kapital	0,33	0,02	0,07	0,06

Rentabilnost sopstvenog kapitala dobija se stavljanjem u odnosu neto dobiti i sopstvenog kapitala. Ostvarena veća neto dobit ima za rezultat i povećanje rentabilnosti sopstvenog kapitala.

Pokazuje nam koliko novčanih jedinica dobiti preduzeće ostvaruje na jednu jedinicu sopstvenog kapitala. Što je veći ovaj pokazatelj, to je preduzeće zanimljivije za potencijalne dobavljače, pa je poželjno da je stopa što veća. Konkretno za ovo Društvo, na jednu uloženu novčanu jedinicu vlastitog kapitala isto je ostvarilo povrat od 0,33 novčanih jedinica dobiti u 2017. godini, 0,02 u 2018. godini, 0,07 u 2019. godini i 0,06 u 2020. godini.

Tabela 16. EBIT

EBIT	2017	2018	2019	2020
Rezultat prije oporezivanja	649.483,00	33.071,00	145.747,00	270.117,00
Rashodi kamata	470,00	2.793,00	0,00	12.973,00
Rezultat prije oporezivanja+Rashodi kamata	649.953,00	35.864,00	145.747,00	283.090,00

Ovaj pokazatelj se može tumačiti kao neto rezultat prije opterećenja rashodima kamate i poreza na dobit.

Tabela 17. EBITDA

EBITDA	2017	2018	2019	2020
Rezultat prije oporezivanja	649.483,00	33.071,00	145.747,00	270.117,00
Rashodi kamata	470,00	2.793,00	0,00	12.973,00
Amortizacija	107.181,00	115.200,00	205.735,00	557.910,00
Rezultat prije op+Rashodi kamata+Amortizaci	757.134,00	151.064,00	351.482,00	841.000,00

Pored EBIT-a, za ocjenu profitabilnosti često se koristi i pokazatelj – EBITDA. Ovaj pokazatelj, osim za rashode kamata i poreza, neto rezultat uvećava i za troškove amortizacije. Na taj način se isključuje efekat računovodstvenih politika troškova amortizacije na profitabilnost i ističe se činjenica da trošak amortizacije ne predstavlja odliv gotovine.

Zaključak

Analizom je utvrđeno da su ukupni prihodi veći od ukupnih rashoda, te da su poslovni prihodi veći od poslovnih rashoda u posmatranom periodu, što znači da je Društvo svake godine poslovalo sa dobitkom.

Svi realni pokazatelji likvidnosti, osim koeficijenta finansijske stabilnosti su u okviru poželjnih vrijednosti u 2020. godini. Utvrđeno je da pokazatelj tekuće likvidnosti nije na zadovoljavajućem nivou u 2017., 2019. godini, što znači da je u ovom periodu postojao rizik da Društvo ne može da podmiri dospjele kratkoročne obaveze iz kratkotrajne imovine. Pokazatelj ubrzane likvidnosti je ispod poželjne vrijednosti u 2019. godini, što znači da Društvo nije bilo sposobno generisati dovoljnu količinu gotovine za podmirenje kratkoročnih obaveza u prethodnom periodu ali je u 2020. god. realna vrijednost ovog koeficijenta na zadovoljavajućem nivou. Koeficijent trenutne likvidnosti (cash ratio)

je iznad minimalne vrijednosti koja se procjenjuje za visinu ovog koeficijenta, što znači da su se u 2020. godini mogle trenutno podmiriti obaveze Društva. Vrijednost koeficijenta finansijske stabilnosti nije bila je na poželjnom nivou 2017., 2018. i 2020. godine.

Pokazatelji zaduženosti pokazuju da je Društvo nije zaduženo. Analizom pokazatelja zaduženosti utvrđeno je da je u 2020. godini koeficijent zaduženosti bio poželjne vrijednosti, tj. bio je ispod 50%. Realni koeficijent finansiskog leveridža takođe je u posmatranom periodu bio dobar, tj. manji je od 1, što znači da je Društvo bilo sposobno da vraća pozajmljena sredstva i plaća kamate. Takođe je i realni faktor zaduženosti bio na zavidnom nivou.

Pokazatelji ekonomičnosti pokazuju da Društvo posluje sa dobitkom. Analizom pokazatelja ekonomičnosti utvrđeno je da je rentabilnost u poslednje četiri godine veća od 1 i da je ovo Društvo poslovalo ekonomično, tj. sa dobitkom. Pokazatelj ekonomičnosti poslovnih aktivnosti je takođe u posmatranom periodu veća od 1, što ukazuje na uspjeh osnovne djelatnosti ovog Društva.

Pokazatelji profitabilnosti pokazuju da je Društvo sposobno ostvariti dobit u odnosu na ostvarene prihode, imovinu i kapital. Analiza pokazatelja profitabilnosti pokazuje da je vrijednost neto profitne marže pozitivna, što znači da Društvo dobro upravlja troškovima.

Može se zaključiti da je u posmatranom periodu Društvo poslovalo pozitivno, da je likvidno i profitabilno.

3. NAPLATA POTRAŽIVANJA

U tabeli koja slijedi dat je pregled ostvarenih prihoda po osnovu prodaje usluga, naplate potraživanja i iznos nenaplaćenih potraživanja u posmatranom periodu.

Tabela br.18. Naplata potraživanja

Godina	Opis	Pravna lica
2017	Fakturisano	5.846.265,43
	Naplaćeno	4.814.382,02
	%	82,35%
	Nenaplaćeno	1.256.807,11
2018	Fakturisano	5.625.489,07
	Naplaćeno	6.573.190,20
	%	116,85%
	Nenaplaćeno	309.105,96
2019	Fakturisano	7.197.747,39
	Naplaćeno	7.113.264,55
	%	98,83%
	Nenaplaćeno	393.588,80

2020	Fakturisano	5.912.972,90
	Naplaćeno	5.711.766,10
	%	96,60%
	Nenaplaćeno	594.795,60

Iz podataka iz prethodne tabele vidi se da je procenat naplate potraživanja u odnosu na fakturisanu vrijednost u 2018., 2019.godini i 2020.godini bio na odličnom nivou. U 2017. godini iznosio je 82,35%, u 2018. godini 116,85%, u 2019. godini 98,83%, a u 2020.godini 96,60%.

Društvo je u krajem 2020. godine na utuženje predalo sva potraživanja starija od godinu dana. Nenaplaćena potraživanja na kraju 2020.god. iznosila 594.795,60 eura, međutim treba imati u vidu da se od ovog iznosa dio od 473.083,00 odnosi na samo jednu fakturu koja je u roku plaćanja, dolazi se do cifre nenaplaćenih potraživanja od 121.912,60 eura, što je mnogo manje nego prethodnih godina.

4. MJERE ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Zaštita životne sredine podrazumijeva skup različitih postupaka i mjera objedinjenih sa ciljem sprječavanja ugrožavanja okoline radi očuvanja biološke ravnoteže. Pod zaštitom životne sredine podrazumijeva se ne samo zaštita života zdravljia ljudi, već i očuvanje biljne vegetacije i životinjskog svijeta te zdrava životna sredina je osnov za očuvanje ljudske egzistencije, zdravog razvoja društva i bitan faktor za nivo života stanovništva.

Politika poslovanja ovog Društva podrazumijeva poštovanje propisanih bezbjednosnih i tehničkih standarda, kao i standarda kvaliteta u skladu sa usvojenim strateškim usmjeranjima i ciljevima Društva. Svjesni značaja životne sredine za buduće naraštaje, imamo obavezu njenog očuvanja.

Društvo u ovom smislu posebno vodi računa o izboru svjetiljki odnosno svjetlosnog izvora koji se koristi u sistemu javne rasvjete, U skladu sa usvojenim inoviranim Preporukama za projektovanje, izgradnju i održavanje objekata javne rasvjete na teritoriji Glavnog grada iz 2016. godine, Društvo je počelo sa uvođenjem LED svjetlosnih izvora za nove objekte javne rasvjete na teritoriji Glavnog grada Podgorica. Takođe, u istom periodu započete su i aktivnosti na modernizaciji postojećih objekata koji podrazumijevaju zamjenu energetski neefikasnih svjetlosnih izvora sa novim savremenim svjetiljkama koje doprinose povećanju stepena energetske efikasnosti i ekoloških normi. Naime, novi LED svjetlosni izvori imaju niz prednosti a koji se ogledaju u smanjenju potrošnje električne energije, duži vijek trajanja, bolju svjetlosnu iskoristivost odnosno znatno bolji svjetlosni efekat, veći indeks reprodukcije boja. Novi LED svjetlosni izvori doprinose smanjenju emisije štetnih izduvnih gasova, što utiče na smanjenje zagađenosti vazduha i u konačnom doprinosi očuvanju životne sredine u skladu sa evropskim i svjetskim standardima i preporukama.

Takođe, jedan od prioriteta ovog Društva je da kroz modernizaciju u sistemu svjetlosne signalizacije i izgradnje savremene optičke mreže izvršimo povezvanje semafora kako bi isti radili u koordinisanom režimu rada odnosno tzv. "zeleni talas" na saobraćajnicama gdje je to moguće izvesti, što dovodi do bržeg odvijanja saobraćaja i sprječavanja stvaranja gužvi u centralnom dijelu grada a što u konačnom doprinosi smanjenje emisije štetnih izduvnih gasova vozila sa motorima sa unutrašnjim sagorijevanjem zbog bržeg odvijanja saobraćaja, a sve u cilju zaštite životne sredine.

5. DRUŠTVENO – KORPORATIVNA ODGOVORNOST

Menadžment ovog Društva je svjestan činjenice da učestvujući u raznim aktivnostima koji izlaze iz okvira osnovne djelatnosti doprinosi boljem, zdravijem i uspješnijem društvenom i prirodnom okruženju.

Njegujući praksu društveno odgovornog poslovanja, ovo Društvo u kontinuitetu daje podršku i podstiče razvoj kulture, sporta, umjetnosti. Samo neki od projekata gdje je ovo Društvo uzelo učešće i dalo svoj doprinos za uspješnu realizaciju istih su:

- podrška kulturno-umjetničkim društvima,
- pomoći sportskim klubovima koji egzistiraju na teritoriji Glavnog grada Podgorice i
- pomoći po drugim osnovama humanitarnog karaktera.

Podsticaj obrazovanju se ogleda kroz stipendiranje mladih ljudi, kojima je nakon završetka studija omogućeno da počnu da rade u ovom Društvu, s tim što se posebno vodi računa da se ulaže u struku koja je neophodna za uspješan rad i razvoj ovog Društva (elektro inženjeri, elektrotehničari, monteri).

6. PLANIRANI BUDUĆI RAZVOJ

Razvojna politika ovog Društva zasniva se na definisanju osnovnih ciljeva razvoja koje u određenom periodu želimo da postignemo i određivanje načina, sredstava i mjera za njihovu realizaciju.

Kako se razvojna politika u principu ostvaruje investicionim ulaganjima, poslednjih godina realizovali smo značajne investicije, koje su finansirane iz sopstvenih sredstava Društva, Budžeta Glavnog grada Podgorice. Značajna sredstva su uložena u modernizaciju objekata javne rasvjete u prvom redu mislimo na uvođenje nove savremene LED tehnologije kao prioritet u izboru rasvjetnih tijela koji se koriste u javnoj rasvjeti. Nadalje prioriteti su nam bili unapređenje sigurnosti rada mreže javne rasvjete i svjetlosne signalizacije, modernizacija i inovacije na objektima svjetlose signalizacije, uvođenje novih tehnologija u sistemu rada javne rasvjete i svjetlosne signalizacije, razviće i unapređenje optičke mreže, podizanje nivoa kvaliteta naših usluga, podizanjem nivoa efikasnosti rada mreže. Činjenica da je danas imamo preko 32 000 rasvjetnih tijela od kojih preko 80% čine svjetiljke sa LED svjetlosnim izvorima, preko 120km optičke mreže, modernizovane semaforizovane raskrsnice dovoljno govori o pravcu razvojne politike i investicionim ulaganjima koje ovo Društvo sprovodi.

Zastupljenost javne rasvjete sa LED svjetlosnim izvorima se značajno povećala u 2019. godini realizacijom Projekta modernizacije javne rasvjete na seoskom i prigradskom području – faza I, a koji je finansiran bez dodatnih zaduženja iz Budžeta Glavnog grada već se njegovo ulaganje otplaćuje iz ušteda u potrošnji električne energije koje se postižu zamjenom starih neefikasnih svjetiljki. Obaveze Društva i Glavnog grada po ovom osnovu iznose 463.748,88€ na godišnjem nivou i uredno se izmiruju.

Pred ovim Društвom se nalazi još mnogo postavljenih ciljeva u periodu koji slijedi, pa je u planu između ostalog, kako je i definisano Programom rada za 2021. godinu:

- Izgradnja novih objekta javne rasvjete i svjetlosne signalizacije ili rekonstrukcija odnosno modernizacija postojećih objekata na teritoriji Glavnog grada Podgorica po osnovu dobijenih saglasnosti od strane nadležnih sekretarijata u iznosu 480.000,00 €;

- Izgradnja novih objekta javne rasvjete na teritoriji Opštine u okviru Glavnog grada – Golubovci u znosu od 100.000,00€
- Modernizacija svjetlosne signalizacije – rekonstrukcije postojećih semaforizovanih raskrsnica na Bulevaru Svetog Petra Cetinjskog u modernije i savremenije u iznosu od 120.000,00€

I pored sredstava opredijeljenih Budžetom Glavnog grada, budžeta opštine u okviru Glavnog grada Podgorica - Golubovci, značajna sredstva potrebna za realizaciju svih programske aktivnosti mora obezbijediti ovo Društvo ostvarivanjem prihoda iz poslovanja sa trećim licima.

Shodno planiranim aktivnostima koje imaju za cilj nesmetani razvoj mreže javne rasvjete, svjetlosne signalizacije i optičke mreže u skladu sa potrebama Glavnog grada Podgorice prioriteti za budući period su:

- Izrada katastra objekata javne ravjete i svjetlosne signalizacije;
- Uvođenje daljinskog nadzora i upravljanja objekata javne rasvjete i svjetlosne signalizacije iz Nadzornog centra;
- Pokrivenost LED rasvjjetom na nivou od 100% na cijelokupnoj teritoriji Glavnog grada (gradsko područje);
- Uvođenje novih servisa u sistemu svjetlosne signalizacije;
- Razvitak i unapređenje optičke mreže i pratećih servisa prilagođenim potrebama Glavnog grad u cilju implementacije projekta Smart City.

Takođe, kao bitna stavka, izgradnjom novih objekata odnosno povećavanjem obima infrastrukture i uvođenjem novih servisa očekujemo i povećanje troškova održavanja ove infrastrukture. U tom smislu u narednom periodu neophodna su i dodatna ulaganja za nabavku novih vozila (specijalnih i putničkih) kao i dodatna ulaganja u alate i opremu neophodnu za opremanje ekipa na terenu kako bi efikasno i pravovremeno mogli da odgovore na sve zadate aktivnosti.

Na osnovu planiranih investicionih aktivnosti, projektovanih prihoda i rashoda, urađen je Planski Bilans uspjeha za period 2021-2023. godine.

Projekcija bilansa uspjeha

U projektovanom Bilansu uspjeha data je projekcija prihoda i rashoda za period od 2021-2023. godine i na osnovu istih očekivanja neto dobit za posmatrani period. Prilikom projekcije kako prihoda, tako i rashoda, rukovodilo se principom opreznosti kako se ne bi iskazao nerealno visok pozitivan poslovni rezultat.

Tabela 19. Planirani prihodi u Bilansu uspjeha 2021-2023. godine

	Klasa	ELEMENTI	Plan za 2021.god.	Plan za 2022.god.	Plan za 2023.god.
A	6	POSLOVNI PRIHODI (1.+ 2.)	4.244.865	4.237.014	4.287.014
1.	61	Prihodi iz osnovne djelatnosti	4.044.865	4.037.014	4.087.014
1.a		Prihodi iz budžeta Glavnog grada-javna funkcija	1.080.000	1.080.000	1.080.000
1.b		Prihodi iz budžeta Glavnog grada-javna rasvjeta	1.120.248	1.170.248	1.220.248
1.c		Prihodi iz budžeta Glavnog grada-postavljanje i izgradnja javne rasvjete	396.694	396.694	396.694
1.d		Prihodi iz budžeta Glavnog grada-tekuće održavanje javne rasvjete	300.000	300.000	300.000
1.e		Prihodi iz budžeta Glavnog grada-izgradnja i rekonstrukcija javne rasvjete GO Golubovci	82.644	82.644	82.644
1.f		Prihodi iz budžeta Glavnog grada-Nabavka i izgradnja javne rasvjete LED tehnologija	383.471	383.471	383.471
1.g		Prihodi iz budžeta Glavnog grada-postavljanje i izgradnja svjetlosne signalizacije	99.174	99.174	99.174
1.h		Prihodi iz budžeta Glavnog grada-izgradnja magacina	33.058	0	0
1.i		Prihodi iz budžeta Glavnog grada- postavljanje optičke infrastrukture za video nadzor Glavnog grada	24.793	0	0
1.j		Prihodi iz budžeta Glavnog grada-Nabavka dekorativne, urbane i ambijentalne rasvjete	41.322	41.322	41.322
1.k		Sopstveni prihodi od prodaje usluga iz osnovne djelatnosti	483.461	483.461	483.461
2.	65	Sopstveni prihodi od pružanja usluga iz sporednih djelatnosti	200.000	200.000	200.000

Tabela 20. Planirani rashodi u Bilansu uspjeha 2021-2023.godine

	Klasa	ELEMENTI	Plan za 2021.god.	Plan za 2022.god.	Plan za 2022.god.
B	5	POSLOVNI RASHODI (1.+2.+3.+4.+5.)	4.203.607	4.193.607	4.243.607
1.	51	Troškovi materijala i el.energije	1.799.247	1.789.247	1.839.247

1.a	Troškovi materijala izrade	550.000	500.000	500.000
1.b	Troškovi kancelarijskog i potrošnog materijala	15.000	15.000	15.000
1.c	Troškovi javne rasvjete	1.120.247	1.170.247	1.220.247
1.d	Troškovi električne energije	12.000	12.000	12.000
1.e	Troškovi alata i rezervnih djelova	50.000	40.000	40.000
1.f	Troškovi goriva i maziva	52.000	52.000	52.000
2. 52	Troškovi zarada, naknada i drugih ličnih primanja	1.234.360	1.234.360	1.234.360
2.a	Troškovi zarada, naknada zarada i drugih ličnih primanja	1.200.00	1.200.00	1.200.00
2.b	Troškovi opremnina, jubilarnih nagrada i pomoći	25.000	25.000	25.000
2.c	Troškovi naknada članovima Odbora direktora	9.360	9.360	9.360
3. 53	Troškovi proizvodnih usluga (ukupno)	260.000	260.000	260.000
3.a	Troškovi telekomunikacija	20.000	20.000	20.000
3.b	Troškovi održavanja osnovnih sredstava	40.000	40.000	40.000
3.c	Troškovi proizvodnih usluga	200.000	200.000	200.000
4. 54	Troškovi amortizacije	610.000	610.000	610.000
5. 55	Troškovi neproizvodnih usluga i nematerijalni troškovi	300.000	300.000	300.000
C	Bruto dobit	41.258,00	43.407,00	43.407,00
D	Porez na bruto dobit	3.713,22	3.906,63	3.906,63
E	Akumulacija/neto dobit	37.544,78	39.500,37	39.500,37

Slijedi objašnjenje za stavke planiranog Bilansa uspjeha.

Plan prihoda i rashoda bazira se na osnovu troškova ostvarenih u periodu 2017-2020. godine, aktivnosti planiranih programom, kao i očekivanih troškova neophodnih za poslovanje ovog Društva.

A. Planirani prihodi

1. Prihodi iz osnovne djelatnosti

Prihodi iz osnovne djelatnosti se najvećim dijelom odnose na sredstva iz Budžeta Glavnog grada opredijeljenih za tekuće održavanje sistema javne rasvjete i svjetlosne signalizacije, plaćanje električne energije za javnu rasvjetu i svjetlosnu signalizaciju, kao i unapređenje i razvoj ovog sistema kroz investicije u izgradnju novih objekata javne rasvjete.

1.a Prihodi iz Budžeta Glavnog grada- javna funkcija

Budžetom Glavnog grada za 2021.god. opredijeljena su sredstva u iznosu od 1.080.000,00 eura za obavljanje javne funkcije tj. održavanje javne rasvjete i svjetlosne signalizacije.

1.b Prihodi iz budžeta Glavnog grada – javna rasvjeta

Prihodi za javnu rasvjetu se odnose na plaćanje utrošene električne energije za javnu rasvjetu i svjetlosnu signalizaciju na teritoriji Glavnog grada i Opštine u okviru Glavnog grada Golubovci.

1.c i 1.e Prihodi iz budžeta Glavnog grada – postavljanje i izgradnja javne rasvjete

Takođe, planirano je da se u budućem periodu u sklopu investicionih aktivnosti na postavljanju i izgradnji javne rasvjete izvedu radovi na izgradnji novih objekata javne rasvjete na teritoriji Glavnog grada u iznosu od 480.000,00 eura što sa prihodovne strane iznosi 396.694,00 eura. Po istom osnovu za Opštinu u okviru Glavnog grada Golubovci opredijeljena su sredstva u iznosu od 82.644,00 eura. U sklopu ovih aktivnosti Društvo izvodi radove isključivo po prethodno dobijenoj saglasnosti Sekretarijata za komunalne poslove. Kako se stalno šire naseljena područja na teritoriji Glavnog grada nema sumnje da će se trend postavljanja novih objekata javne rasvjete nastaviti i u narednom periodu.

1.d Prihodi iz budžeta Glavnog grada – tekuće održavanje javne rasvjete

Budžetom Glavnog grada za 2021. godinu su opredijeljena sredstva za tekuće održavanje javne rasvjete koja se upotrebljavaju za nabavku rezervnih djelova za opravku neispravnih objekata javne rasvjete i svjetlosne signalizacije (svjetiljki, sijalica, stubova, kablova, klema, poklopaca, držača, semaforskih lanterni, semaforskih uređaja, ormara i sl.). Planirani prihod po ovom osnovu iznosi 300.000,00 eura. Kako se stalno šire naseljena područja na teritoriji Glavnog grada tekuće održavanje javne rasvjete je neizostavan segment normalnog života građana pa ćemo sa ovim aktivnostima nastaviti i u narednom periodu.

1.f Prihodi iz budžeta Glavnog grada- Nabavka i izgradnja javne rasvjete LED tehnologija

Za nabavku i ugradnju LED rasvjete u budžetu Glavnog grada za 2021.god. opredijeljen je iznos od 383.471,00 eura. Ovaj iznos predstavlja rate za finansiranje Projekta modernizacije javne rasvjete u selima i prigradskim naseljima čije će se plaćanje vršiti u periodu od 10 godina.

1.g Prihodi iz budžeta Glavnog grada- postavljanje i izgradnja svjetlosne signalizacije

Takođe, u narednoj godini iz budžeta su opredijeljena sredstva u iznosu od 99.174,00 eura za postavljanje i izgradnju svjetlosne signalizacije.

1.h Prihodi iz budžeta Glavnog grada – izgradnja magacina

Za izgradnju dodatnog magacinskog prostora Komunalne usluge d.o.o. Podgorica opredijeljen je iznos od 33.058,00 eura. Kako se radi o projektu koji će biti završen u 2021.god. u narednim godinama nećemo imati prihode iz Budžeta po ovom osnovu.

1.i Prihodi iz budžeta Glavnog grada – postavljanje optičke infrastrukture za video nadzor Glavnog grada

Potpisan je sporazum između Glavnog grada i Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore o postavljanju video nadzora na javnim površinama na teritoriji Glavnog grada. Za realizaciju dijela ovog projekta budžetom Glavnog grada za 2021.god. opredijeljen je iznos od 24.793,00 eura. Kako se radi o projektu koji će biti završen u 2021.god. u narednim godinama nećemo imati prihode iz Budžeta po ovom osnovu.

1.j Prihodi iz budžeta Glavnog grada – Nabavka dekorativne , urbane i ambijentalne rasvjete

Za nabavku dekorativne, urbane i ambijentalne rasvjete u budžetu Glavnog grada za 2021.god. opredijeljen je iznos od 41.322.,00 eura.

1.k i 2. Spostveni prihodi od prodaje usluga iz osnovne i sporednih djelatnosti

Društvo planira i pružanje usluga trećim licima iz osnovne i sporednih djelatnosti. U sklopu pružanja usluga iz osnovne djelatnosti planiran je prihod od 483.461,00 eura, dok se ostatak odnosi na pružanje usluga trećim licima iz sporednih djelatnosti društva u iznosu od 200.000,00 eura. Ove usluge prevashodno se odnose na razvoj telekomunikacione mreže koja bi se koristila za potrebe Glavnog grada, a preko 90% instaliranih kapaciteta ostaje za iznajmljivanje trećim licima.

B. Planirani rashodi

Očekuje se povećanje troškova vezanih za redovno obavljanje djelatnosti, troškova materijala zbog planiranih investicija, kao i troškova usluga i amortizacije, shodno planiranim investicijama.

1. Troškovi materijala i električne energije

Uzimajući u obzir da je javna funkcija Društva održavanje javne rasvjete i svjetlosne signalizacije veliki dio planiranih troškova materijala odnosi se na osnovu djelatnost. Troškovi materijala u iznosu od 550.000,00 eura se odnose na troškove materijala potrebnog za održavanje postojećih objekata javne rasvjete i svjetlosne signalizacije, troškove materijala potrebnog za izgradnju novih objekta javne rasvjete i troškove materijala potrebnog za obavljanje sporednih djelatnosti.

Troškovi električne energije će u 2021. godini biti značajno veći u odnosu na tekuću godinu zbog povećanja cijene električne energije koje će se odražavati na uvećanje ukupnih troškova javne rasvjete kao i zbog povećavanje broja rasvjetnih tijela kroz izgradnju novih objekata od strane ovog Društva kao i od Agencije za izgradnju i razvoj Podgorice. Planirani iznos troškova goriva i maziva je 52.000,00 eura.

2. Troškovi zarada , naknada i drugih ličnih primanja

Projekcija rashoda po osnovu zarada, naknada i drugih ličnih primanja u iznosu od 1.200.000,00 eura urađena je na osnovu projekcija o potrebnom broju zaposlenih koji bi omogućio ispunjavanje svih planiranih projekata i javne funkcije na kvalitetan način. Iznos od 25.000,00 eura planiran je za troškove otpremnine, jubilarne nagrade i pomoći u skladu sa Kolektivnim ugovorom, dok je iznos od 9.360,00 eura planiran za naknade članovima Odbora direktora.

3. Troškovi proizvodnih usluga

Planirani su troškovi proizvodnih usluga u iznosu od 260.000,00 eura. Društvo ima potrebu za angažovanjem podizvođača kod dijela poslova kao što su građevinski i slični radovi jer nema tehničkih uslova za obavljanje istih. Planirani troškovi u ove svrhe su 200.000,00 eura. U sklopu ove kontne klase planirani su i troškovi održavanja osnovnih sredstava u iznosu od 40.000,00 eura, dok se 20.000,00 eura odnosi na telekomunikacione usluge. Pod telekomunikacionim uslugama se podrazumijevaju troškovi zakupa kablovske kanalizacije, troškovi plaćanja naknada za operatere Agenciji za telekomunikacije i poštansku djelatnost, troškovi fiksnih i mobilnih telefona, kao i GPRS sistema.

4. Troškovi amortizacije

Amortizacija nekretnina, postrojenja i opreme obračunava se na nabavnu, odnosno procijenjenu vrijednost umanjenu za procijenjeni iznos rezidualne vrijednosti, proporcionalnom metodom, primjenom stopa koje se utvrđuju na osnovu procijenjenog korisnog vijeka upotrebe sredstava. Planirani troškovi amortizacije iznose 610.000,00 eura.

5. Troškovi neproizvodnih usluga i nematerijalni troškovi

Troškovi neproizvodnih usluga u iznosu od 300.000,00 eura formirani su na osnovu procjene ostvarenja iz prethodne tri godine. Ovi troškovi obuhvataju troškove iz ranijih godina, reprezentacije, osiguranja radnika, usluge angažovanja radnika koji su u prethodnom periodu primljeni u radni odnos preko agencije za zapošljavanje, platnog prometa i bankarskih usluga, troškove sudskih sporova, registracije vozila, zdravstvenih usluga, troškove održavanja čistoće, troškovi stručnog usavršavanja, troškove agencija, ostale poreze i sl.

Projekcija dobiti

Prema prezentiranim tabelama projektovana je dobit u iznosu od 41.258,00 eura u 2021.god. i 43.407,00 eura u 2022. i 2023 godini. Za eventualnu ostvarenu dobit predložili bi preusmjerenje u investicije jer potencijalna realizacija navedene dobitiinicirala bi sprovođenje nekoliko projekata značajnih za poslovanje društva. Takođe dio sredstava biće upotrijebljen na usluge održavanja javne rasvjete i svjetlosne signalizacije, ispitivanja elektroinstalacija, popravke instalacija i dr.

7. ANALIZA BONITETA Z-SCORE MODEL

Postoje brojni modeli koji se u savremenim uslovima poslovanja koriste za ocjenu kreditnog boniteta i predviđanje vjerovatnoće stečaja preduzeća. Jedan od tih modela jeste i Altmanov Z - score model. Na osnovu prilagođavanja originalnog modela predviđanja vjerovatnoće stečaja, koji je primjenljiv samo na preduzeća čijim se akcijama trguje na organizovanom tržištu, nastao je modifikovan model primenljiv na preduzeća čijim se akcijama ne trguje na organizovanom tržištu. Altmanov model je danas opšte prihvaćen model koji služi za predviđanje bankrota preduzeća. Zasniva se na analizi bilansa preduzeća.

Postoje 3 raspona vrijednosti koje preduzeće svrstavaju u:

- uspješno $Z\text{-score} > 2,6$
- siva zona $1,1 < Z\text{-score} < 2,6$
- visoki rizik $Z\text{-score} < 1,1$

Tabela 21. Analiza boniteta prema bilansu

Red.br	Pozicija	2020	2019	2018	2017
1	Ukupna sredstva	8.877.092,00	8.309.957,00	2.138.917,00	3.157.540,00
2	Obrtna imovina	2.007.330,00	1.098.637,00	647.159,00	1.816.528,00
3	Stalna imovina	6.869.762,00	7.211.320,00	1.491.758,00	1.341.012,00
4	Obрtni kapital (2-3)	-4.862.432,00	-6.112.683,00	-844.599,00	475.516,00

5	X1 (4/1)	-0,55	-0,74	-0,39	0,15
6	Zadržani (neraspoređeni) dobitak	1.252.192,00	1.106.181,00	973.575,00	943.482,00
7	X2 (6/1)	0,14	0,13	0,46	0,30
8	Rezultat prije odbitka kamata i poreza na dobitak	270.117,00	145.747,00	33.071,00	649.483,00
9	X3 (8/1)	0,03	0,02	0,02	0,21
10	Kapital	2.270.728,00	1.928.158,00	1.795.552,00	1.765.459,00
11	Obaveze	4.297.550,00	6.381.799,00	343.365,00	1.392.081,00
12	X4 (10/11)	0,53	0,30	5,23	1,27
13	Prihodi od prodaje	4.051.639,00	3.371.995,00	3.378.432,00	3.333.230,00
14	X5 (13/1)	0,46	0,41	1,58	1,06
	Z - SCOR E	0,42	-0,05	4,96	3,12

Međutim, treba imati u vidu da su u obavezama na kraju 2020.god. uračunate i obaveze za projekat Rekonstrukcije javne rasvjete na teritoriji Glavnog grada u iznosu od 4.212.386,48 za čije plaćanje su sredstva obezbijedena u Budžetu Glavnog grada za 2021.god. pa realne obaveze iznose 85.163,52 odnosno realan Z-score za 2020.god. je predstavljen u narednoj tabeli:

Tabela 22. Analiza boniteta prema realnim pokazateljima

Red.br	Pozicija	2020
1	Ukupna sredstva	8.877.092,00
2	Obrtna imovina	2.007.330,00
3	Stalna imovina	6.869.762,00
4	Obrtni kapital (2-3)	-4.862.432,00
5	X1 (4/1)	-0,55
6	Zadržani (neraspoređeni) dobitak	1.252.192,00
7	X2 (6/1)	0,14
8	Rezultat prije odbitka kamata i poreza na dobitak	270.117,00
9	X3 (8/1)	0,03
10	Kapital	2.270.728,00
11	Obaveze	85.163,52
12	X4 (10/11)	26,67
13	Prihodi od prodaje	4.051.639,00
14	X5 (13/1)	0,46
	Z - SCORE	16,10

Z – score pokazuje da je ovo Društvo u 2019.god. bilo u zoni visokog rizika od bankrota dok realni pokazatelji u 2020.god. ukazuju da je trenutno ovo Društvo u zoni uspješnog poslovanja.

Zmijewski model

Zmijewski model koristi racio analizu koja mjeri performanse, finansijski leveridž i likvidnost privrednog društva kako bi se napravio predikcioni model. Krajnja ocjena ukazuje na vjerovatnoću bankrota: što je veći rezultat to je vjerovatnoća bankrota veća.

Postoje samo dva moguća rezultata finansijske pozicije:

- Dobra P<0,5
- Loša P> = 0,5

Kao i prethodna dva modela i ovaj pokazuje da je neophodno poboljšanje u poslovanju.

Tabela 24.

Zmijewski - SCORE					
Red.br	Pozicija	2017	2018	2019	2020
1	Neto dobit	591.030,00	30.094,00	132.632,00	126.905,00
2	Ukupna aktiva	3.157.540,00	2.138.917,00	8.309.957,00	8.877.092,00
3	X1 (1/2)	0,19	0,01	0,02	0,01
4	Ukupne obaveze	1.392.081,00	343.365,00	6.381.799,00	4.297.550,00
5	Ukupna imovina	3.157.540,00	2.138.917,00	8.309.957,00	8.877.092,00
6	X2 (4/5)	0,44	0,16	0,77	0,48
7	Obrtna imovina	1.816.528,00	647.159,00	1.098.637,00	2.007.330,00
8	Kratkoročne obaveze	1.392.081,00	343.365,00	6.381.799,00	4.297.550,00
9	X3 (7/8)	1,30	1,88	0,17	0,47
Zmijewski SCORE (Y)		-2,64	-3,43	-0,001	-1,61
	Zmijewski SCORE (P)	0,93	0,97	0,50	0,83

8. PODACI O AKTIVNOSTIMA ISTRAŽIVANJA I RAZVOJA

Uporedno sa ostvarivanjem razvojne politike koja se odnosila na unapređenje i razvoj mreže javne rasvjete, svjetlosne signalizacije i optičke mreže, sprovodili smo aktivnosti na uvođenju i instaliranju novih tehnologija u skladu sa svjetskim standardima u ovoj oblasti.

Uveden je integralni informacioni sistem, čime se omogućio brži protok informacija u samom Društvu, povezanost rada službi, bolja efikasnost u poslovanju.

Društvo se stalno prilagođava, ali i inicira nove promjene. Nastojimo da pravilnom kadrovskom politikom dođemo do sposobnih ljudi, što uključuje planiranje, obuku, usavršavanje, motivaciju, nagrađivanje i zaštitu kadrova. U cilju bolje organizacije posla, koji je dio politike kvaliteta rada našeg Društva zaposleni se stručno osposobljavaju kroz razne obuke koje imaju za cilj poboljšanje rada sistema Društva. Takođe, kroz saradnju sa raznim obrazovnim institucijama osposobljavamo naše zaposlene da mogu uspješno odgovore na sve postavljene zadatke.

Socijalnom politikom Društva štite se prava radnika poštovanjem Kolektivnog ugovora, prava radnika u slučaju kolektivnog viška, prava radnika da budu informisani i konsultovani o pitanjima koji se odnose na njihov rad, pravilima koja se odnose na radno vrijeme i sigurnost u radu, pitanjima zaštite zdravlja. Takođe, se vodi računa da radnici nijesu diskriminisani po bilo kom osnovu.

Posebnu važnost Društvo posvećuje rješavanju potreba zaposlenih koja su od bitnog značaja za zaposlene, kao što je rješavanje stambenih pitanja. U tom smislu, ovo Društvo je zajedno sa još devet društava čiji je osnivač Glavni grad u toku prethodne godine započelo aktivnosti na realizaciji projekta kolektivni smještaj za zaposlene u ovim Društвima. Realizacijom ovog projekta omogućiće zaposlenima Društva kupovinu stanova pod povoljnijim uslovima od tržišne cijene m² stambenog prostora.

U cilju sprečavanja i otklanjanja mogućnosti nastanka i razvoja različitih oblika koruptivnog ponašanja Društvo sačinjava godišnji izvještaj o sprovođenju Plana integriteta u skladu sa zakonskim propisima.

9. INFORMACIJE O OTKUPU SOPSTVENIH AKCIJA, ODносно UDJELA

“Komunalne usluge” d.o.o Podgorica na dan 31.12.2020. godine, nema, niti je posjedovalo tokom 2020. godine otkupljene sopstvene akcije/udjele.

10. CILJEVI I METODE ZA UPRAVLJANJE FINANSIJSKIM RIZIKOM

Sistem upravljanja rizicima je proces je kojim organizacije metodološki vode računa o rizicima povezanim s njihovim aktivnostima radi postizanja kontinuirane dobiti, kako unutar svake aktivnosti, tako i u cijelokupnom portfoliju aktivnosti.

Upravljanje rizikom znači upravljanje rizikom izvjesnosti događaja i rizikom neizvjesnosti. Rizik nosi sa sobom faktor određenih promjena i faktor nepredviđenih promjena, a neizvjesnost je glavni faktor rizika. Uspješno upravljanje rizikom vodi ka uspješnom upravljanju preduzećem.

Blagovremeno otkrivanje uzroka rizika postaje izuzetno važan faktor stabilnosti preduzeća. Sami rizici su višestrani i permanentni. Na menadžmentu Društva je da:

- identificiše rizike,
- vrši procjenu i ocjenu rizika i
- vrši kontrolu rizika.

Cilj sistema upravljanja rizicima u preduzećima je stvaranje vrijednosti i smanjenje posledica rizika.

- Identifikacija rizika je proces kojim se identificišu i dokumentuju potencijalni rizici.

- To zahtijeva temeljno poznavanje organizacije preduzeća, tržišta na kojem ono posluje, pravnog, društvenog, političkog i kulturnog okruženja u kojem egzistira, kao i zdravo razumijevanje njegovih strateških i operativnih ciljeva, opasnosti i prijetnji povezanih sa postizanjem tih ciljeva.
- Da bi se rizici prepoznali i da bi se pripremilo iznalaženje odluka, potrebne su odgovarajuće strukture i metode identifikovanja rizika.
- Ciljevi i metode upravljanja rizicima - obezbjeđenje dodatnih garancija za dostizanje strateških i operativnih ciljeva putem blagovremenog identifikovanja i sprečavanja rizika, definisanja efektivnih mera obezbeđenja maksimalne efikasnosti za upravljanje rizicima.

U tom cilju, u skladu sa Zakonom o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru (“Sl.list Crne Gore” br. 075/18) i Smjernicama za uspostavljanje i sprovođenje procesa upravljanja rizicima u subjektima javnog sektora Ministarstva finansija, Glavni grad Podgorica je početkom 2015. godine sačinio Registar rizika Glavnog grada Podgorice. Taj Registar obuhvata i privredna društva čiji je osnivač Glavni grad, te s tim u vezi i ovo Društvo. Registar rizika ovo Društvo inovira jednom godišnje i dostavlja Glavnom gradu i isti je dostupan na sajtu Glavnog grada.

11. INFORMACIJE O IZLOŽENOSTI RIZICIMA LIKVIDNOSTI I RIZICIMA NOVČANOG TOKA

Identifikacija rizika je proces kojim se identificuju i dokumentuju potencijalni rizici. To zahtijeva temeljno poznavanje organizacije preduzeća, tržišta nakojem ono posluje, pravnog, društvenog, političkog i kulturnog okruženja u kojem egzistira, kao i zdravo razumijevanje njegovih strateških i operativnih ciljeva, opasnosti i prijetnji povezanih sa postizanjem tih ciljeva.

U nastavku se napravio osvrt na rizik likvidnosti i rizik novčanog toka.

a) Rizici cijena

Novi Zakon o komunalnim djelatnostima, koji je stupio na snagu krajem avgusta 2016. godine, a njegova primjena je počela krajem februara 2018. godine, pored ostalog, utvrdio je elemente za formiranje cijena komunalnih usluga. U skladu sa obavezom utvrđenom u članu 7 Ugovora o povjeravanju obavljanja komunalnih djelatnosti i korišćenju komunalne infrastrukture i drugih sredstava u svojini Glavnog grada Podgorica, koji su zaključili Glavni grad Podgorica i „Komunalne usluge“ d.o.o. Podgorica, a kojim je između ostalog propisano da se postojeći cjenovnik mijenja saglasno odgovarajućoj propisanoj proceduri i po utvrđenim kriterijumima za formiranje cijena, u decembru 2020 godine započet je postupak izrade novog Cjenovnika usluga na održavanju javne rasvjete i svjetlosne signalizacije, koji se nalazi u proceduri.

b) Kreditni rizici

Komunalne usluge d.o.o. nijesu kreditno zadužene pa trenutno nemaju kreditni rizik odnosno rizik od nemogućnosti vraćanja kredita.

c) Rizici likvidnosti

Rizik likvidnosti predstavlja rizik da Društvo neće uspjeti da ispunji svoje obaveze vezane za finansijske obaveze. Služba za finansijsko-računovodstvene poslove i komercijalu radi monitoring na mjesecnom nivou i o istom izvještava menadžment Društva. Prethodno urađena analiza je pokazala da ovo Društvo u prethodnom periodu nije imalo teškoća u podmirivanju svojih finansijskih obaveza.

d) Rizici novčanog toka (rizik plaćanja)

Iznos gotovinskih tokova od pružanja usluga je na visokom nivou. Međutim, treba biti oprezan jer svako veće smanjenje iznosa gotovinskih tokova dovelo bi do pada sposobnosti ovog Društva da podmiri operativne troškove i da finansira potrebna investiciona ulaganja.

U 2018. godini Gotovina i gotovinski ekvivalenti na kraju izvještajnog perioda iznosila 16.557,12 €.

U 2019. godini imamo situaciju da su veći prilivi od odliva, te je gotovina i gotovinski ekvivalenti na kraju izvještajnog perioda iznosila 148.797,65 €, odnosno za 798,69% više u odnosu na prethodnu godinu.

U 2020. godini imamo situaciju da su prilivi značajno veći od odliva, te je gotovina na kraju izvještajnog perioda iznosila 885.982,10 €, čime je ostvarena prepostavka stabilnosti novčanih tokova u narednom periodu.

Procenti naplate potraživanja su na visokom nivou i u narednom periodu planiramo nastaviti sa istom praksom.

12. CILJEVI I POLITIKE U UPRAVLJANJU FINANSIJSKIM RIZICIMA, RIZICIMA I NEIZVJESNOSTIMA POSLOVANJA

Komunalne usluge d.o.o. Podgorica kao cjelina i njegovi sastavni organizacioni djelovi su obavezni da kreiraju svoje procjene rizika na osnovu istih kriterijuma. Svi odgovorni u pravnom licu i izvan njega su obavezni da izvještavaju o značajnim promjenama postojećih identifikovanih rizika, novim prijetnjama i mogućnostima u skladu sa dinamikom kako nastaju.

Organizacija razvija kontrolne aktivnosti koje za cilj imaju smanjivanje identifikovanih rizika na prihvatljiv nivo. Takođe razvija kontrolne aktivnosti vezane za upotrebu tehnologije, primjenjujući politike i procedure.

Sistemom unutrašnjih finansijskih kontrola propisuje se način obavljanja poslovnih procesa, utvrđuje odgovornost za uspješno sprovođenje plana unapređenja finansijskog upravljanja i kontrola u Društvu, rokovi u kojima ih je potreno sprovesti, kao i pregled kontrola koje su uspostavljene u pojedinim poslovnim procesima. Uspostavljanje sistema finansijskih i drugih kontrola vrši se sa ciljem da se, upravljajući rizicima, obezbijedi ostvarivanje postavljenih ciljeva kao i da se pribavljena sredstva koriste pravilno, transparentno, ekonomično, efikasno i efektivno.

U cilju praćenja i kontrole mogućih okolnosti koje mogu nepovoljno uticati na poslovanje shodno Zakonom o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru i Smjernicama za uspostavljanje i sprovođenje procesa upravljanja rizicima u subjektima javnog sektora koje je izdalo Ministarstvo finansija Društvo sagledava i inovira najmanje jednom godišnje obrazac registra rizika.

Članom 11 Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru predviđeno je da se razvoj, sprovođenje, upravljanje i kontrola vrši na osnovu Plana unapređenja upravljanja i kontrola, koji odobrava rukovodilac Društva, a čiji sadržaj bliže propisuje Ministarstvo finansija.

Plan unapređenja upravljanja i kontrola u Komunalne usluge d.o.o. Podgorica za 2020. godinu, odnosi se na aktivnosti koje je neophodno sproveduti kako bi se kvalitetnije realizovali postavljeni ciljevi. Sistem finansijskog upravljanja i kontrola obuhvata sve poslovne transakcije, a posebno one koje su vezane za uplate i isplate, procedure vezane za nabavku i ugovaranje, imovinu i obaveze, kao i unutrašnje kontrole koje su dio poslovnih procesa kako bi se rizik za donošenje pogrešnih odluka sveo na minimum.

Svrha uvođenja sistema (FMC) je poboljšanje finansijskog upravljanja i odlučivanja u cilju:

- poslovanja u skladu sa zakonima, podzakonskim aktima, Statutom Društva i kolektivnim ugovorom na transparentan, etičan, ekonomičan i efikasan način;
- upravljanja imovinom Društva na efektivan i efikasan način;
- finansijskog izvještavanja na bazi tačnih i provjerjenih informacija;
- jačanja odgovornosti za uspješno ostvarenje ciljeva.

Izvršni direktor
MSc Mladen Rašović

X3
„KOMUNALNE USLUGE“ DOO

PODGORICA

Broj:XXX/OD 1838/1

Podgorica, 26 03 2021 god.

Na osnovu čl. 32 Statuta „Komunalne usluge“ d.o.o. Podgorica, a u skladu članom 10 i 11 Zakona o računovodstvu ("Službeni list Crne Gore", br. 052/16) Odbor direktora Društva, na redovnoj sjednici održanoj dana 26.03.2021. godine, **d o n i o j e**

ODLUKA

I USVAJA SE Izvještaj Menadžmenta „Komunalne usluge“ d.o.o. Podgorica za 2020. godinu.

II Tekst Izvještaja je sastavni dio ove Odluke.

III Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

- ODBOR DIREKTORA DRUŠTVA-

